

Brist på veterinärer?

AgriFood Economics Centre

Brist på veterinärer?

Sören Höjgård och Kristian Sundström

För mer information kontakta:
Sören Höjgård 046 222 07 93
E-post: soren.hojgard@slu.se

AgriFood Economics Centre
Box 7080
220 07 Lund
SWEDEN
<https://www.agrifood.se>
Sören Höjgård och Kristian Sundström
Rapport 2020:3

Förord

Tillgång till veterinärer är viktigt både för djurhälsan och möjligheterna att bedriva lantbruk i hela Sverige. Brist på veterinärer, särskilt i mer glesbefolkade delar av landet, kan leda till dålig tillgång till veterinärvård och höga kostnader för lantbrukare. Det tycks finnas en allmän uppfattning om att det råder brist på veterinärer i Sverige i dag. Att utbilda fler veterinärer är dock tidskrävande och kostsamt. Det är därför viktigt att belysa utvecklingen på veterinärmarknaden för att identifiera möjliga problem och åtgärder så att eventuella åtgärder adresserar de faktiska problemen på marknaden och inte missar målet.

Även om det skulle finnas relativt gott om veterinärer i hela Sverige kan djurägare uppleva att tillgången till veterinärer är för dålig. Det är därför viktigt att beakta skillnader mellan olika delar av landet och olika inriktningar. För att försöka besvara frågan om det råder brist på veterinärer i Sverige beskriver rapporten hur tillgången på veterinärer utvecklats både generellt och för veterinärer som primärt arbetar inom lantbruket i olika delar av landet. Det relateras sedan till utvecklingen av behovet av veterinärer dvs. förändringar i såväl sällskapsdjur som lantbruksdjur.

Fredrik Wilhelmsson
Lunds universitet
Lund, november 2020

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	5
EXECUTIVE SUMMARY	9
1 INLEDNING	13
2 METOD OCH MATERIAL	17
3 UTBUDET AV VETERINÄRER	19
3.1 Antal utbildade veterinärer och antal utfärdade veterinärlegitimationer	19
3.2 Det totala antalet yrkesverksamma veterinärer	20
3.3 Yrkesverksamma veterinärer uppdelat på län	22
3.4 Distrikts-, officiella- och länsveterinärer samt veterinärer hos Svensk Djursjukvård	24
<i>Distriktsveterinärer</i>	25
<i>Officiella veterinärer</i>	25
<i>Egenpraktiker och privatanställda</i>	26
3.5 Förändrad könssammansättning och valet av sektor	27
3.6 Sammanfattning	28
4 EFTERFRÅGAN PÅ VETERINÄRER	31
4.1 Efterfrågan på veterinärer i animalieproduktionen	31
4.2 Efterfrågan på officiella veterinärer	36
4.3 Efterfrågan på veterinärer i hästnäringen och smådjurssektorn	37
<i>Hästnäringen</i>	37
<i>Smådjurssektorn</i>	37
4.4 Veterinärsföretagens nettoomsättning och antal besök	39
4.5 Sammanfattning	41
5 UTBUD I FÖRHÅLLANDE TILL EFTERFRÅGAN	43
5.1 Kliniskt verksamma veterinärer	44
<i>Kliniskt verksamma veterinärer i animalieproduktionen</i>	44
<i>Kliniskt verksamma veterinärer i smådjurssektorn</i>	47
5.2 Officiella veterinärer	50
5.3 Svårigheter att tillsätta vakanser	50
<i>Distriktsveterinärer</i>	50

<i>Officiella veterinärer</i>	51
<i>Länsveterinärer</i>	52
5.4 Löneutvecklingen	52
5.5 Sammanfattning	55
6 DISKUSSION	59
6.1 Är det brist på veterinärer?	59
6.2 Vad kan göras om det är brist på veterinärer?	62
6.3 Bör staten göra något om det är brist på veterinärer?	65
7 SLUTSATSER	69
REFERENSER	71

Sammanfattning

Uppgifter från intresseorganisationer, myndigheter och i media kan tyda på att det är brist på veterinärer i Sverige. "Veterinärer" finns dock inte med på Arbetsförmedlingens lista över bristyrken vilket kan bero på att det är oklart vad man menar med "brist". Då samhällets resurser är begränsade kan inte alla behov uppfyllas samtidigt. Detta anses dock inte betyda att det är brist på varor och tjänster i allmänhet. Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv skulle kraftiga prisökningar på vissa varor, förekomsten av köer och väntetider (exempelvis till hyreslägenheter på bostadsmarknaden eller behandlingar inom sjukvården) eller långa vakanstider för vissa tjänster på arbetsmarknaden emellertid kunna vara tecken på att det råder brist på dessa varor och tjänster.

Det är inte heller klart om bristen på veterinärer är generell, dvs. om den gäller hela landet och rör alla slags veterinärer oavsett inriktning, eller begränsad till vissa län och delar av veterinärmarknaden. Eftersom veterinärer har olika funktioner – exempelvis kliniskt arbete med djursjukvård och rådgivning, myndighetsuppgifter som övervakning av djurskydds-, foder- och livsmedelslagstiftningen eller forskning och utbildning – beror konsekvenserna delvis på vilken sorts veterinärer det är brist på. Det kan därmed vara av intresse att försöka ta reda på hur det förhåller sig.

Data om veterinärernas arbetsmarknad är dock begränsad. Således saknas uppgifter om köer och väntetider. Diagnos- och behandlingsmöjligheterna har också utvecklats snabbt vilket försvårar jämförelser av prisutvecklingen mellan veterinärtjänster och andra varor. Det finns heller inga uppgifter om vakanstider för veterinärtjänster. För att undersöka om det är brist på veterinärer används istället uppgifter om hur antalet veterinärer (som mått på utbudet) har förändrats över tiden i förhållande till antalet djur, handeln med djur och djurprodukter, antalet veterinärbesök per djur och veterinärföretagens nettoomsättning (som mått på efterfrågan) under perioden 2010–2018. Vi har också undersökt hur veterinärlönerna förändrats jämfört med andra yrkesgruppers löner

då brist på veterinärer förväntas leda till att deras löner stiger mer än andra löner.

Det visar sig dock vara svårt att avgöra om det är brist på veterinärer eller om bristen (om den finns) har ökat eller minskat över tiden. På smådjurssidan har antalet kliniskt verksamma veterinärer ökat medan antalet hundar (som indikator för antalet smådjur) per veterinär minskat på nationell nivå men ökat i fem av 21 län. Samtidigt har veterinärföretagens nettoomsättning per veterinär ökat på nationell nivå medan antalet besök per hund kan ha minskat. Beträffande animalieproduktionen har antalet lantbruksdjur per distriktsveterinär ökat medan antalet företag med lantbruksdjur per distriktsveterinär har minskat på nationell nivå. På länsnivå har antalet lantbruksdjur per distriktsveterinär ökat i 10 och minskat i 10 län medan antalet företag med lantbruksdjur per distriktsveterinär bara ökat i ett län. Samtidigt har antalet distriktsveterinärer minskat och antalet vakanta distriktsveterinärtjänster ökat på nationell nivå och i de flesta län. Antalet officiella veterinärer vid Livsmedelsverket har ökat mer än handeln med djurprodukter och mer än antalet slakterier. Emellertid uppger Livsmedelsverket att det varit svårt att hitta kvalificerade sökande till lediga tjänster. Det saknas uppgifter om hur antalet Länsveterinärer och veterinärer som arbetar med forskning och utbildning utvecklats på såväl nationell som länsnivå. Veterinärlönerna har ökat mindre än genomsnittslönerna för alla anställda i såväl statlig som privat sektor på nationell nivå. Det saknas emellertid uppgifter om löneutvecklingen på länsnivå.

Resultaten är således svårtolkade eftersom indikatorerna pekar åt olika håll. De tyder dock inte på att det skulle vara en allmän brist på veterinärer utan möjligen på att det kan vara brist inom vissa sektorer och i vissa län. Eventuella insatser bör i så fall fokusera på att öka intresset för att arbeta inom dessa sektorer och län.

Då det varje år funnits ett stort antal behöriga sökande till veterinärbildningen tycks problemet inte vara ett bristande intresse för yrket. Emellertid har bara ett fåtal av de sökande antagits till utbildningen och ungefär 20 % av dem hoppar av utbildningen. Det största tillskottet till

veterinärkåren har utgjorts av veterinärer som utbildats utomlands. Efterfrågan på veterinärer i Sverige överstiger således det inhemska utbudet och man skulle därför kunna tänka sig att öka antalet utbildningsplatser. Detta kräver emellertid resurser som kan användas för andra angelägna behov. Man kan inte heller vara säker på att det skulle leda till att flera veterinärer söker sig till de sektorer och län där behoven är störst. Om avhoppet från utbildningen kan minskas skulle kostnaden bli mindre men effekten på utbudet bli begränsad. Problemet med att få veterinärerna att söka sig dit där behoven är störst kvarstår också.

Att öka inflödet av veterinärer med utländsk utbildning kan vara ett alternativ. Om det kan göras med marginella löneförändringar skulle det kunna vara mindre kostsamt än att öka platserna på veterinärutbildningen i Sverige. Om det är brist på veterinärer i andra länder kan det emellertid var etiskt problematiskt. Det kan också finnas ytterligare kostnader för exempelvis utbildning i svensk djur- och smittskyddslagstiftning samt svenska språket förbundna med detta. Vidare kan det fortfarande vara svårt rekrytera till de län och sektorer som har störst behov.

Resultaten tyder på rekryteringssvårigheter för Distriktsveterinärorganisationen, Livsmedelsverket och Länsstyrelserna i vissa län. Det kan därmed finnas skäl att öka lönerna, eller att förbättra arbetsförhållandena, i dessa sektor och län för att göra arbete där mer attraktivt. Problem som nämnts är distriktsveterinärers ensamarbete, långa resor och omfattande jourtjänstgöring då endast få privata veterinärer arbetar utanför kontorstid och med lantbruksdjur. Förändringar bör i så fall finansieras med högre avgifter på Distriktsveterinärorganisationens och Livsmedelsverkets tjänster för att inte snedvrída konkurrensförhållandena. Ett undantag är möjligheten att utöka stödet för jour till att omfatta även privata veterinärer vilket skulle kunna finansieras med skattemedel om jourtjänstgöringen är viktig ur djur- och smittskyddssynpunkt. Om inte, kan det å andra sidan övervägas att ta bort skyldigheten att erbjuda sjukvård till alla djur dygnet runt från Distriktsveterinärorganisationens uppdrag.

Executive Summary

It is claimed that there is a scarcity of veterinarians in Sweden. However, “veterinarian” is not among the professions with shortage of manpower listed by the Swedish Public Employment Service. It is also not clear whether the concerns are about a general shortage or a lack of certain categories of veterinarians (veterinarians doing clinical work, veterinarians doing research, or veterinarians performing government tasks such as overseeing compliance with the animal welfare, feed, and food legislations). It is, therefore, of interest to investigate if there is a shortage, if it is general, or if it only concerns certain categories of veterinarians.

From an economic perspective, indications of a shortage of a good or service would be rapid and large price increases compared to other goods and services, and/or queues and waiting list for consumers. In the labour market, another indicator could be long durations before vacant posts can be filled. However, data on the market for veterinary services is limited. Hence, there is no information on queues and waiting lists. Also, like in human medicine, there has been a rapid development of diagnostic tools and treatment possibilities, making it difficult to compare the development of veterinary fees (for which there also is a lack of data) with that of other prices, and there is no information on the duration of vacancies in the veterinarian labour market.

To assess whether or not there is a scarcity of veterinarians, we have used information on how the supply of veterinarians has developed relative to the number of animals, slaughter houses, Swedish trade in animal products, the number of veterinary visits per companion animal, and the net sales incomes of veterinary businesses (as measures of the development of demand for veterinary services) during the period 2010–2018. We have also investigated how the average wages of veterinarians have developed relative to that of all employees in, respectively, the private and public sectors in Sweden during the same period.

Results are inconclusive, however, as the indicators point in different directions. Nevertheless, regarding veterinarian wages, our results

show that their average wage has developed at a slower rate than the average wages of all employees in the public, as well as in the private sector. Still, while there are few signs of a general scarcity, there may be indications of a lack of veterinarians in certain sectors (primarily clinical practitioners) and regions (primarily in some rural regions). Then, if there should be a shortage, the question arises what actions the government could take in order to alleviate the situation.

The large number of students applying to the veterinary programme each year indicates that the problem cannot be caused by lack of interest in the profession. However, only a small number of the applicants are accepted annually, and the largest inflow to the Swedish veterinarian population consists of veterinarians with education from other countries. As this indicates that domestic demand exceeds domestic supply, one action could be to increase the number of applicants accepted to the veterinary programme. However, expanding the programme would consume a substantial amount of resources with alternative use. Also, expanding the programme would not guarantee that the additional supply of veterinarians goes to the sectors and regions with the largest needs.

As Sweden appears to be attractive for foreign veterinarians, one could consider increasing the inflow of veterinarians from other countries. If this could be done with only marginal wage increases it could be less costly than expanding the veterinary programme. However, if there is a shortage of veterinarians in other countries, this could raise ethical concerns. The problem of assuring that the additional supply goes to the sectors and regions with the largest needs also remains.

To achieve a more efficient distribution of veterinary resources over sectors and regions, one could consider raising the wages of veterinarians, or improving work conditions, in the sectors and regions where there are signs of a shortage. Although wage setting is delegated to the parties in the labour market, most clinical practitioners focusing on food producing animals are government employees, as are veterinarians performing government tasks. Thus, the government is part of the wage

negotiation process and, therefore, has some power over the wage setting. If the wage increase is financed by higher fees for service, this would not be a problem from a resource allocation perspective. Another option could be to raise and expand the public support for clinical veterinary services outside normal office hours. Presently, only the publicly owned veterinary service "distriktsveterinärerna" is granted the support, implying that very few veterinarians in the private sector offer clinical services out of office hours. If access to clinical veterinary services 24/7 is important for animal welfare and infection control, it could be argued (on the grounds that animal welfare and infection control are public goods) that this could be tax financed.

1

Inledning

Är det för få veterinärer i Sverige? Diskussioner i riksdagen (Sveriges Riksdag, 2018), uppgifter från intresseorganisationer och myndigheter (Svensk Djursjukvård, 2018 och 2019; Gröna Arbetsgivare, 2019; LRF, 2020a, 2020b och 2020c; Jordbruksverket, 2019; Statistiska Centralbyråns Arbetskraftbarometer¹) samt i media (Land Lantbruk, 2017, 2019a och 2019b; ATL, 2019a och 2019b; Bohuslänningen, 2019; P4 Norrbotten, 2019; P4 Uppland, 2019; SVT, 2020a och 2020b; VeterinärMagazinet, 2020) antyder att så kan vara fallet. Fackförbundet SACO bedömer att det råder balans vad gäller nyutexaminerade veterinärer men brist på veterinärer med erfarenhet.² På arbetsgiversidan anser Svensk Djursjukvård att det finns behov av att rekrytera omkring 400 veterinärer med grundutbildning och 100 veterinärer med specialistutbildning per år under 2019 och 2020 (Svensk Djursjukvård, 2018 och 2019).

Mot bakgrund av detta tycks veterinärbrist vara ett problem som berör såväl lantbrukets djur (nötkreatur, svin, får och fjäderfän) som hästnäringen och smådjurssektorn. "Veterinärer" nämns emellertid inte i Arbetsförmedlingens lista över bristyrken som bygger på uppgifter om utvecklingen av efterfråga och utbud av personer med olika kompetenser.³ Det kan därför vara av intresse att undersöka situationen närmare för att klargöra om det är brist på veterinärer, om problemet är generellt eller gäller veterinärer med viss erfarenhet och inriktning och är begränsat till vissa regioner samt om det finns någon effektiv lösning.

¹ http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_UF_UF0505/UF0505T02/.

² <https://www.saco.se/studieval/yrken-a-o/veterinar/>.

³ <https://infogram.com/bristyrken-2020-arbetsformedlingen-1h7k23krxy8g6x>.

Veterinärer arbetar med djursjukvård, tillsyn av att djurskydds- och livsmedelslagstiftningen, förebyggande av smittspridning samt forskning. Brist på veterinärer kan därför leda till onödigt lidande för djur som inte får den vård de behöver, till införsel och spridning av smitta som kan påverka både djurs och människors hälsa samt till negativa effekter på svensk animalieproduktion och handel med djur och djurprodukter.

De flesta veterinärer arbetar kliniskt, dvs. erbjuder djursjukvård och rådgivning till djurägare på gårdar eller på veterinärmottagningar. På den offentliga sidan gäller detta veterinärerna i Distriktsveterinärorganisationen (DVO) och på den privata sidan egenpraktiserande veterinärer och veterinärer anställda i privata veterinärföretag. DVO har fokus på lantbrukets djur men erbjuder också akut sjukvård för alla djur, dygnet runt.⁴ Veterinärer på den privata sidan har oftast fokus på smådjur eller hästar. Exempelvis är 85 % av Svensk Djursjukvårds medlemmar inriktade på smådjur, 5 % på hästar och 2 % på både hästar och smådjur. De flesta, 64 %, tillämpar kontorstid, 25 % har viss jour och 8 % är öppna dygnet runt (Svensk Djursjukvård, 2019).

Officiella veterinärer är veterinärer med ett särskilt förordnande från Livsmedelsverket eller Jordbruksverket (SJV). De utför myndighetsuppdrag (intyganden vid export och import av djur och djurprodukter, besiktningar, inspektioner av slakterier och mathantverkare samt smittskyddsutredningar) och kontrollerar att djurskydds-, foder- och livsmedelslagstiftning följs. Banveterinärer, som utför besiktningar i samband med tävlingar som involverar djur, är också officiella veterinärer. Många officiella veterinärer är anställda av Livsmedelsverket eller DVO men även egenpraktiker och veterinärer anställda i privat sektor kan förordnas som officiell veterinär.⁵ Länsveterinärer ansvarar för tillsyn

⁴ <https://distriktsveterinarerna.se/>.

⁵ <https://djur.jordbruksverket.se/amnesomraden/djur/djurhalsopersonal>.

av djurskydd, livsmedelssäkerhet, animaliska biprodukter, foder, smittskydd samt av kliniskt verksamma veterinärer och djurhälsopersonal på länsnivå. Länsveterinärer är anställda av länsstyrelserna.

På både den offentliga och den privata sidan finns vidare veterinärer som arbetar med forskning, utbildning, rådgivning, sjukdomsövervakning, beredskap, diagnostik och analysverksamhet vid Statens Veterinärmedicinska Anstalt (SVA), universitet samt inom läkemedelsindustrin och animalieproduktionens organisationer.

En relevant fråga är vad som menas med "brist på veterinärer". Eftersom resurserna är begränsade kan inte alla behov tillgodoses samtidigt. I en marknadsekonomi fördelas varor och tjänster med hjälp av marknadspriserna och bara de som är beredda att betala vad det kostar får tillgång till dem. Priserna bestäms av efterfrågan och utbud vilket, i sin tur, beror på individernas vilja att betala för olika varor och tjänster. Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv avser "brist" därför en situation där många inte får tillgång till en vara eller tjänst trots att de är beredda att betala dess pris (Pindyck och Rubinfeld, 2009). På en välfungerande marknad leder det till att priserna på varor och tjänster som det är brist på stiger mer än priserna på andra varor och tjänster.

En prisökning leder till att efterfrågan minskar samtidigt som den ger producenterna incitament att öka utbudet. Anpassningen kan ta tid om det är svårt att hitta substitut till bristvaran eller få tillgång till de resurser som behövs för att öka dess produktion. Det senare kan bero på att det finns för få av dem eller att tillgången begränsas av regleringar som inte är anpassade till en situation där efterfrågan och utbudet ändras. I sådana fall kan det uppstå köer, exempelvis till hyreslägenheter på bostadsmarknaden eller till behandlingar inom sjukvården. På arbetsmarknaden kan, exempelvis, begränsningar av antalet platser på högre utbildningar innebära att arbetskraftsutbudet inte anpassas tillräckligt snabbt till förändringar i efterfrågan på vissa delarbetsmarknader. Vi skulle då förvänta att det visar sig i kraftigt stigande löner eller i att det tar lång tid innan lediga tjänster tillsätts (långa vakanstider) på dessa delarbetsmarknader.

Om priserna ändras i enlighet med förändringar i efterfråga och utbud, dvs. om prissignalerna går fram, beror bristen inte på ett marknadsmisslyckande. Det har dock ifrågasatts hur väl prissignalerna fungerar på arbetsmarknaden där lönerna bestäms genom förhandlingar och parterna kan fästa större vikt vid andra faktorer än brister på enskilda delmarknader (Lindbeck och Snower, 2001; Konjunkturinstitutet, 2018; Calmfors m.fl., 2019). Såväl dåligt anpassade regleringar som marknadsmisslyckanden pga. otillräckliga prissignaler kan leda till att brist-situationen består över en längre tid.

2

Metod och material

Metoden är deskriptiv. Vi utnyttjar officiell statistik och information från myndigheter och andra källor för att beskriva situationen på veterinärmarknaden i Sverige. Det saknas dock data om köer till veterinärbehandling. Veterinärtjänster är också mycket heterogena och det har skett en snabb utveckling över tiden (Konkurrensverket, 2018) vilket är problematiskt vid jämförelser av prisutvecklingen på olika varor och tjänster. Det saknas även uppgifter om vakanstider för veterinärtjänster.

För att belysa om det råder brist på veterinärer används istället uppgifter om hur antalet veterinärer, som mått på utbudet, förändrats över tiden i förhållande till antalet djur, handel med djur och djurprodukter, veterinärföretagens nettoomsättning (intäkter minus moms och punktskatter) som mått på efterfrågan. Då brist på veterinärer förväntas leda till att deras löner ökar mer än andra yrkeskategoriers studerar vi också hur veterinärlönerna ändrats över tiden. Eftersom det finns mycket lite information om hur många veterinärer som arbetar med utbildning, forskning, analys, diagnostik, osv. inom universitet och läkemedelsindustri ligger rapportens fokus på kliniskt verksamma veterinärer inom animalieproduktionen och smådjursektorn samt officiella- och länsveterinärer.

För att undersöka hur utbudet av veterinärer utvecklats används uppgifter om antalet sökande och antagna till veterinärutbildningen, antalet legitimationer och antalet yrkesverksamma veterinärer. Statistiska Centralbyrån (SCB) har uppgifter om hur många som sökt respektive antagits till utbildningen samt om antalet yrkesverksamma veterinärer i privat och offentlig sektor under perioden 2010–2018. SJV har uppgifter om hur många veterinärlegitimationer som utfärdats årligen under samma period. Då SCB:s uppgifter är för aggregerade för att avgöra om

det finns skillnader mellan olika sektorer eller olika delar av landet har vi kontaktat DVO, Livsmedelsverket, Länsstyrelserna samt Svensk Djursjukvård (som representerar ca 150 veterinärföretag med ca 900 veterinärer) på den privata sidan för att få uppgifter om hur antalet anställda utvecklats.

För att se hur efterfrågan på veterinärtjänster utvecklats används data för hur antalet lantbruksdjur, hästar och hundar (som indikator för smådjur) har förändrats. För smådjur kan efterfrågan också påverkas av förändringar i utnyttjandet av veterinärtjänster per djur. Därför undersöks hur veterinärföretagens nettoomsättning och antalet veterinärbesök har utvecklats. Efterfrågan på officiella veterinärer kan påverkas av förändringar av antalet slakterier och Sveriges handel med djur och djurprodukter varför vi även har undersökt hur dessa variabler utvecklats. SJV har uppgifter om antalet lantbruksdjur och antalet företag med lantbruksdjur 2010–2018, om antalet hästar åren 2004, 2010 och 2016 samt om antalet hundar 2011–2018. SCB har uppgifter om handeln med djur och djurprodukter och om antalet slakterier 2010–2018 samt om veterinärföretagens nettoomsättning 2010–2017. Svensk Djursjukvård har uppgifter om antalet besök per år vid medlemsföretagens kliniker 2013–2018.

För att undersöka hur utbudet utvecklats i förhållande till efterfrågan undersöks hur antalet lantbruksdjur, företag med lantbruksdjur, slakterier samt utrikeshandeln (antal ton) per veterinär och, på smådjurssidan, hur antalet hundar per veterinär, antalet veterinärbesök per hund samt veterinärföretagens nettoomsättning per hund, har ändrats över tiden. För att få mer kunskap om hur förändringar av utbud och efterfrågan på veterinärer samspelar har vi kontaktat DVO, Livsmedelsverket, Länsstyrelserna och Svensk Djursjukvård för att höra deras uppfattning om möjligheterna att rekrytera veterinärer. Om det är brist på veterinärer borde det bli svårare att rekrytera och då borde veterinärlönerna vara högre än och öka mer än genomsnittslönen. Data om veterinärers relativa löneutveckling finns hos SCB för perioden 2010–2018.

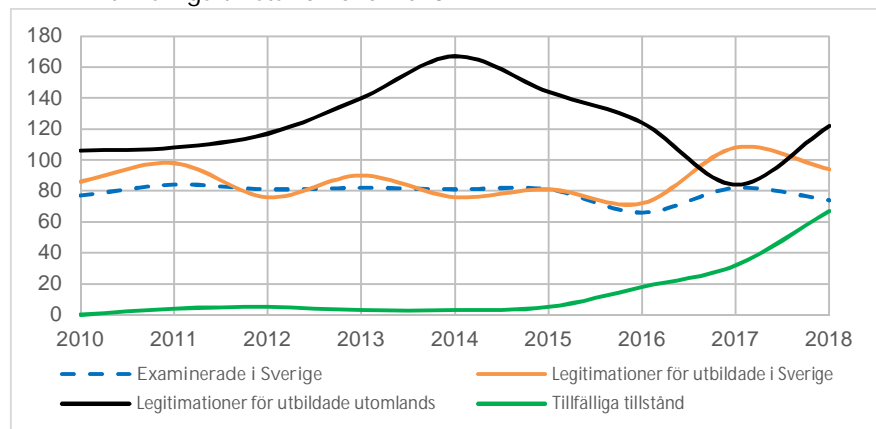
3

Utbudet av veterinärer

3.1 Antal utbildade veterinärer och antal utfärdade veterinärlegitimationer

Utbudet av veterinärer beror delvis på hur många som utbildas och examineras i Sverige där Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) är ensamt om att utbilda veterinärer. SCB:s data visar att knappt 700 behöriga sökande per år valde veterinärutbildningen som förstahandsalternativ under perioden 2010–2018. Av dessa antogs varje år ca ett 100-tal.⁶ Under samma period tog nästan 80 personer per år veterinärexamen vid SLU (streckad linje i Figur 1).⁷ Att antalet årliga examina är 20 % lägre än antalet antagna beror primärt på avhopp under den första delen av utbildningstiden (personligt meddelande, SLU).

Figur 1: Antal veterinärexamina, svenska veterinärlegitimationer och tillfälliga tillstånd 2010–2018

⁶<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/utbildning-och-forskning/hogskolevasende/so-kande-och-antagna-till-hogskoleutbildning-pa-grundniva-och-avancerad-niva/>.

⁷http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_UF_UF0205/ExaLasarOversikt/.

Utbudet av veterinärer i Sverige påverkas emellertid också av hur många med utländsk utbildning som söker sig hit. För att arbeta som veterinär i Sverige krävs svensk legitimation som utfärdas av SJV. Veterinärer med utbildning från ett EES-land och Schweiz kan som alternativ ansöka om ett "tillfälligt tillstånd".⁸ Antalet legitimationer för veterinärer med svensk respektive utländsk utbildning och antalet tillfälliga tillstånd under åren 2010–2018 enligt SJV:s uppgifter visas i Figur 1. Som framgår har det vanligen utfärdats fler legitimationer per år för veterinärer med utländsk än med svensk utbildning. Vidare har antalet legitimationer ökat med 15 % (från 106 till 122 per år) för veterinärer med utländsk utbildning och med 9 % (från 86 till 94 per år) för veterinärer med svensk utbildning. Antalet tillfälliga tillstånd ökade med 1 575 % (från fyra år 2011 till 67 år 2018). År 2018 tillkom 65 "nya" veterinärer med tillfälliga tillstånd då två av de beviljade tillstånden gällde förlängningar (personligt meddelande, SJV).

Intresset för veterinärutbildningen har således varit högt, antalet examina vid SLU tämligen konstant medan antalet legitimationer och tillfälliga tillstånd för veterinärer har ökat under perioden. Det senare beror framförallt på ett ökat inflöde av veterinärer med utländsk utbildning. Det saknas dock uppgifter om det rör sig om svenska studenter som utbildat sig utomlands eller utländska studenter som sökt sig till Sverige efter examen.

3.2 Det totala antalet yrkesverksamma veterinärer

Även om det årliga antalet legitimationer, och därmed det potentiella tillskottet till veterinärkåren, har ökat kan det vara så att färre av de som fått svensk legitimation valt att arbeta som veterinär eller att antalet som lämnat yrket varit större än antalet nytillkommande. Vi har därför använt data från SCB⁹ för att undersöka hur det totala antalet yrkesverksamma veterinärer förändrats över tiden. Resultaten (Figur 2) visar att det totala antalet yrkesverksamma veterinärer har ökat med 32 % (från

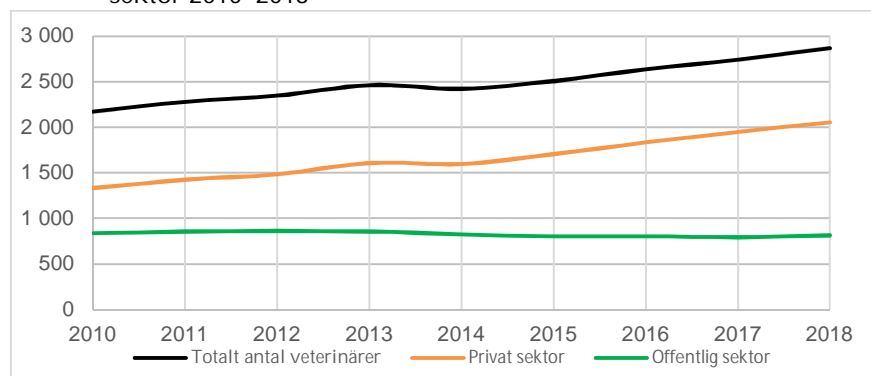
⁸ <https://djur.jordbruksverket.se/amnesomraden/djur/djurhalsopersonal>.

⁹ Se http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_AM_AM0208_AM0208E/YREG33/ och http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_AM_AM0208_AM0208E/YREG50/.

2 170 till 2 866).¹⁰ Den relativa ökningen av antalet veterinärer i privat sektor har varit ännu större, 53 % (från 1 334 till 2 053). Antalet veterinärer i offentlig sektor har å andra sidan minskat med 3 % (från 836 till 813). Studeras siffrorna mer i detalj visar det sig att:

- Antalet veterinärer anställda i privata aktieföretag har ökat med nästan 77 % (från 932 till 1 646) och antalet egenföretagare har ökat med ca 6 % (från 313 till 331).
- Antalet anställda i statlig förvaltning (distrikts-, officiella- och länsveterinärer samt veterinärer som arbetar med forskning, övervakning, beredskap, diagnostik och analyser vid Statens Veterinärmedicinska Anstalt, SLU och andra universitet) har minskat med 0,4 % (från 811 till 808).
- Antalet veterinärer i övriga kategorier – anställda i övriga privata företag och organisationer, i kommunal och regional förvaltning samt i statliga och kommunala företag – har minskat med drygt 20 % (från 108 till 85).

Figur 2: Totalt antal veterinärer samt veterinärer i privat och offentlig sektor 2010–2018

Det totala antalet yrkesverksamma veterinärer har således ökat med nästan 700 personer under perioden. Att antalet i offentlig sektor har minskat något medan det varit en stor ökning i privat sektor kan tyda på att veterinärer i allt större utsträckning valt att inrikta sig på smådjur och hästar istället för lantbrukets djur. Då utvecklingen kan skilja sig

¹⁰ Det totala antalet veterinärer har beräknats genom att summera alla delposter. Detta ger en över-skattning då vissa egenföretagare också kan vara anställda i privat eller offentlig sektor. Hur många det rör sig om finns det inga uppgifter om. Att inte ta med egenföretagarna skulle leda till en underskattning och då antalet bara uppvisar en mindre förändring över perioden påverkar det inte tolkningen av utvecklingen.

mellan olika delar av landet undersöks som nästa steg vilka förändringar som inträffat i de olika länen.

3.3 Yrkesverksamma veterinärer uppdelat på län

SCB har uppgifter om det totala antalet anställda veterinärer i respektive län, utan uppgift om sektorstillhörighet, för hela perioden 2010 till 2018.¹¹ Dessa visar att det varje år funnits flest veterinärer i storstads länen (Stockholm, Västra Götaland, Skåne, Uppsala och Östergötland) men också att antalet har ökat i samtliga län utom Uppsala (se Tabell 1 där ökningarna markerats med grönt och minskningar med gult). De största procentuella ökningarna har skett i Hallands-, Örebro-, Stockholms- och Västerbottens län medan Kalmar-, Jönköpings-, Värmlands- och Västmanlands län uppvisar de minsta relativa ökningarna.

SCB har också uppgifter om antalet anställda veterinärer per län med information om sektorstillhörighet för den kortare perioden 2014–2018.¹² Av dem framgår att det varje år funnits överlägset flest veterinärer i offentlig sektor i Uppsala län följt av Skåne- och Västra Götalands län medan det i privat sektor funnits flest veterinärer i Stockholms-, Västra Götalands- och Skåne län. Studeras siffrorna närmare framgår också att (se Tabell 1):

- Antalet veterinärer anställda i offentlig sektor minskade i 10, ökade i 10 och var oförändrat i ett län (Blekinge).
- Förändringarna beror, oavsett län, huvudsakligen på förändringar av antalet anställda inom statlig förvaltning.
- De största relativa ökningarna inträffade i Västerbottens-, Kronobergs-, Hallands- och Gotlands län medan de största relativa minskningarna inträffat i Kalmar-, Jönköpings-, Västmanlands- och Dalarnas län.
- Antalet veterinärer i privat sektor ökade i alla län utom Gotland och Blekinge.
- Detta beror nästan helt och hållet på att anställda i privata aktieföretag har ökat.
- Kalmar-, Jämtlands-, Södermanlands- och Stockholms län uppvisar de största relativa ökningarna medan Värmlands-, Östergötlands-, Västmanlands- och Västernorrlands län uppvisar de minsta relativa ökningarna.

¹¹ Se http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_AM_AM0208_AM0208D/YREG16/ och http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_AM_AM0208_AM0208D/YREG57/.

¹² https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_AM_AM0208_AM0208D/YREG59/.

Tabell 1: Antal anställda veterinärer per län 2018 (länsveterinärer avser Maj 2020) samt procentuell förändring 2010–2018 (offentlig respektive privat sektor 2014–2018) inom parantes.

Län	Totalt		Offentl. sekt.		Privat sekt.		Distriktsvetr.		Länsvetr.	
Norrbottnens	54	(+ 43)	21	(+ 11)	36	(+ 29)	13	(- 32)	2	(i.u.)
Västerbottnens	62	(+ 59)	49	(+ 65)	13	(+ 30)	33	(+ 38)	2	(i.u.)
Jämtlands	54	(+ 46)	21	(+ 11)	33	(+ 65)	15	(0)	2	(i.u.)
Västernorrlands	62	(+ 35)	26	(+ 30)	35	(+ 13)	12	(- 25)	2	(i.u.)
Gävleborgs	52	(+ 41)	18	(- 5)	34	(+ 17)	14	(+ 8)	1	(i.u.)
Dalarna	71	(+ 42)	20	(- 15)	51	(+ 16)	14	(+ 17)	2	(i.u.)
Uppsala	268	(- 5)	213	(- 14)	55	(+ 34)	17	(+ 89)	2	(i.u.)
Västmanlands	90	(+ 25)	5	(- 17)	85	(+ 13)	i.u.	(i.u.)	2	(i.u.)
Värmlands	67	(+ 8)	22	(+ 10)	67	(+ 10)	19	(0)	2	(i.u.)
Örebro	65	(+ 91)	13	(- 13)	52	(+ 41)	6	(+ 50)	3	(i.u.)
Stockholms	446	(+ 72)	40	(- 9)	406	(+ 47)	4	(- 50)	6	(i.u.)
Södermanlands	49	(+ 48)	18	(- 10)	31	(+ 55)	14	(+ 17)	3	(i.u.)
Östergötlands	122	(+ 29)	47	(+ 9)	65	(+ 12)	24	(- 8)	4	(i.u.)
Västra Götalands	368	(+ 53)	78	(- 6)	290	(+ 38)	41	(- 12)	6	(i.u.)
Gotlands	26	(+ 37)	20	(+ 25)	7	(0)	12	(+ 71)	1	(i.u.)
Kalmar	72	(+ 6)	24	(- 38)	48	(+ 118)	9	(- 31)	3	(i.u.)
Jönköpings	90	(+ 7)	39	(- 19)	51	(+ 31)	6	(0)	3	(i.u.)
Hallands	102	(+ 113)	23	(+ 28)	79	(+ 52)	13	(0)	3	(i.u.)
Kronobergs	38	(+ 41)	16	(+ 60)	22	(+ 16)	5	(- 55)	2	(i.u.)
Blekinge	24	(+ 26)	15	(0)	9	(- 18)	14	(+ 8)	1	(i.u.)
Skåne	361	(+ 32)	87	(+ 16)	274	(+ 34)	26	(- 10)	6	(i.u.)

Notera: Summan av offentlig-, privat-, distrikts- och länsveterinärer överstiger det totala antalet veterinärer i respektive län eftersom distrikts- och länsveterinärer ingår i offentligt anställda. Ökningar markerade med grönt och minskningar med gult.

Att det finns så många fler veterinärer i offentlig sektor i Uppsala län än i andra län beror på det stora antalet anställda vid SLU:s universitet-djursjukhus och SVA. Skillnaderna mellan länen i antalet veterinärer i privat sektor tycks vara mer relaterat till skillnader i folkmängd vilket

kan ha samband med skillnader i antal smådjur och hästar. Det verkar inte finnas något samband mellan länets geografiska läge och huruvida antalet offentliganställda veterinärer i länet ökat eller minskat över tiden. Data visar också att det totala antalet anställda veterinärer ökade i alla län utom Uppsala och Blekinge under den kortare perioden 2014–2018.

Till veterinärer verksamma i privat sektor hör även egenpraktikerna. SCB har uppgifter för perioden 2014 till 2018 men bara uppdelat på regioner.¹³ Dessa visar att:

- År 2018 fanns det flest egenpraktiker i regionen Östra Mellansverige (ca 70) och endast ett fåtal i regionen Övre Norrland (ca 10).
- Antalet egenpraktiker har minskat i fem regioner; Stockholm, Småland med öarna, Sydsverige, Norra Mellansverige och Övre Norrland medan det har ökat i tre regioner; Östra Mellansverige, Västsverige och Mellersta Norrland.

Det är alltså bara i Uppsala län som det totala antalet yrkesverksamma veterinärer har minskat under perioden 2010–2018. Utvecklingen i de olika länen under perioden 2014–2018 visar att antalet veterinärer i privat sektor ökat i alla utom två län och bara minskat i ett, medan antalet veterinärer i offentlig sektor har ökat i omkring hälften (10) av länen och minskat i omkring hälften (10) av dem.

3.4 Distrikts-, officiella- och länsveterinärer samt veterinärer hos Svensk Djursjukvård

För ytterligare information om förändringar av antalet veterinärer inom den statliga sektorn kontaktades DVO, Livsmedelsverket, SJV samt Länsstyrelserna. De sistnämnda har dock bara kunnat lämna uppgifter om antalet länsveterinärer i respektive län under innevarande år (2020). Enligt dessa fanns det totalt 58 länsveterinärer i Maj 2020. Den länsvisa fördelningen framgår av Tabell 1 ovan.

¹³ Se: <http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/>. Region *Stockholm* (Stockholms län); Region *Östra Mellansverige* (Uppsala-, Södermanlands-, Östergötlands-, Örebro- och Västmanlands län); Region *Småland med öarna* (Jönköpings-, Kronobergs-, Kalmars- och Gotlands län); Region *Sydsverige* (Blekinge- och Skåne län); Region *Västsverige* (Hallands- och Västra Götalands län); Region *Norra Mellansverige* (Värmlands-, Dalarnas-, och Gävleborgs län); Region *Mellersta Norrland* (Västernorrlands- och Jämtlands län); Region *Övre Norrland* (Västerbottens- och Norrbottens län).

Distriktsveterinärer

Från DVO har vi fått uppgifter om antalet anställda distriktsveterinärer i respektive län varje år under perioden 2010 till 2018. Uppgifterna visar att (se Tabell 1):

- År 2018 var antalet distriktsveterinärer störst i Västra Götalands-, Västerbottens-, Skåne- och Östergötlands län och minst i Stockholms-, Kronobergs-, Jönköpings- och Örebro län.
- Det totala antalet distriktsveterinärer har minskat med 14 personer från 328 till 314 (ca 4 %).
- Andelen deltidstjänster har ökat från 12 till 20 % av de tillsatta tjänsterna samtidigt som den genomsnittliga arbetstiden för de som arbetar deltid också har ökat, från 70 till 79 % av heltid.
- Utvecklingen över tiden skiljer sig mellan länen. Antalet distriktsveterinärer har ökat i åtta län, varit oförändrat i fyra och minskat i åtta län.
- Den relativa ökningen var störst i Uppsala-, Gotlands-, Örebro- och Västerbottens län medan den relativa minskningen var störst i Kronobergs-, Stockholms-, Norrbottens- och Kalmar län.

Antalet distriktsveterinärer har således ökat i lika många län som det har minskat. Förändringen har i många fall varit motsatt i närliggande län, t.ex. i Norr- och Västerbotten, i Västernorrland och Gävleborg, i Stockholm och Uppsala samt i Skåne och Blekinge. Skillnaderna tycks alltså inte bero på om länet är beläget i norra eller södra Sverige eller på om det är tätt eller glest befolkat. Det totala antalet tillsatta tjänster har emellertid minskat med 4 % under perioden. Tas även hänsyn till att andelen som arbetar deltid, och att längden på deltiden, har ökat innebär det att distriktsveterinärernas arbetsutbud mätt i antal arbetstimmar kan ha minskat med 5 % mellan 2010 och 2018.

Officiella veterinärer

Officiella veterinärer förordnas av Livsmedelsverket respektive av SJV. Från Livsmedelsverket har vi fått uppgifter om hur det totala antalet officiella veterinärer anställda där har förändrats under perioden 2012–2019. Uppgifterna gäller landet som helhet och är inte uppdelade på län. Man uppger emellertid att fördelningen av Livsmedelsverkets officiella veterinärer mellan regionerna Norra-, Mellersta- och Södra Sverige inte har förändrats sedan 2016.

Enligt uppgifterna har antalet officiella veterinärer hos Livsmedelsverket ökat med 87 % (102 personer) mellan åren 2012 och 2019. Antalet officiella veterinärer hos Livsmedelsverket har alltså nästan fördubblats. Minskningen av det totala antalet veterinärer i statlig förvaltning med 3 % under perioden 2010–2018 beror således inte på utvecklingen hos Livsmedelsverket.

Vi har också kontaktat SJV för uppgifter om utvecklingen och den länsvisa fördelningen av de officiella veterinärer som förordnats av dem. Det saknas data för utvecklingen över tiden, däremot finns uppgifter om antalet officiella veterinärer i respektive län i mars 2020.¹⁴ Dessa visar att:

- Av de totalt 510 officiella veterinärer som förordnats av SJV fanns 32 % i Skåne-, Västra Götalands- och Hallands län, 15 % i Stockholms-, Uppsala- och Södermanlands län och 7 % i norrlandslänen (Västernorrlands-, Jämtlands-, Västerbottens- och Norrbottens län).
- Av de 88 privatanställda/egenpraktiserande officiella veterinärerna med uppdrag inriktade på lantbrukets djur fanns 59 % i Skåne-, Västra Götalands- och Hallands län, 15 % i Stockholms-, Uppsala- och Södermanlands län och 1 % i norrlandslänen.

Egenpraktiker och privatanställda

Det saknas uppgifter om hur antalet privatanställda veterinärer och egenpraktiker som erbjuder akutsjukvård eller rådgivning för lantbrukets djur har utvecklats över tiden. Enligt SOU (2007:24) fanns det, år 2007:

- Totalt 14 privata företag med tillsammans 67 veterinärer med inriktning mot lantbruksdjur.
- De flesta av dem (11 företag med totalt 58 veterinärer) fanns i Skåne-, Västra Götalands-, Hallands- och Kalmar län medan det inte fanns något i norrlandslänen (Västernorrland, Jämtland, Västerbotten och Norrbotten).
- Dessutom fanns det 53 egenpraktiker med inriktning mot både lantbruks- och smådjur.
- Av dessa var 34 verksamma i Skåne-, Västra Götalands-, Hallands- och Kalmar län och ingen i norrlandslänen.

¹⁴ <https://djur.jordbruksverket.se/amnesomraden/djur/djurhalsopersonal/>

Det har sagts att privata veterinärföretag har minskat sitt engagemang för lantbruksdjur över tiden (se t.ex. LRF 2020b). I så fall kan utbudet av veterinärtjänster för lantbruksdjur ha minskat i södra Sverige medan situationen i norrlandslänen inte har påverkats.

Enligt SCB:s uppgifter (se Figur 2) ökade det totala antalet yrkesverksamma veterinärer i privat sektor med ca 54 % under perioden 2010–2018. Av Svensk Djursjukvårds branschrapporter för perioden 2014–2018 framgår att antalet veterinärer verksamma i deras medlemsföretag, som huvudsakligen är inriktade på smådjurssektorn och hästnäringen, har ökat med 13 % (från 810 personer år 2014 till 913 personer år 2018). Siffrorna gäller landet som helhet och finns inte uppdelat per län.

3.5 Förändrad könssammansättning och valet av sektor

Enligt SCB:s statistik har andelen kvinnor bland de yrkesverksamma veterinärerna ökat i både privat (11 %) och offentlig sektor (9 %).¹⁵ Det har framförts att förändringen av veterinärkårens könssammansättning kan ha påverkat utbudet av veterinärtjänster då kvinnliga veterinärer tros föredra att arbeta med smådjur.

Nästan hela ökningen av andelen kvinnor bland de yrkesverksamma veterinärerna förklaras av att antalet kvinnliga veterinärer i privat sektor har ökat, särskilt kvinnliga veterinärer i privata aktiebolag som ökat med 637 personer. Emellertid ökade även antalet kvinnliga yrkesverksamma veterinärer anställda i statlig förvaltning (med 50 personer). Bland de manliga veterinärerna ökade bara antalet anställda i privata aktiebolag (med 77 personer) medan antalet manliga veterinärer anställda i statlig förvaltning minskade med 53 personer under perioden.

Trots att de flesta kvinnliga veterinärerna valt den privata sektorn tyder resultaten inte på att den ökade andelen kvinnor i veterinärkåren skulle ligga bakom minskningen av det totala antalet yrkesverksamma veterinärer i offentlig sektor. Snarare förefaller det som att det är fler manliga

¹⁵ Se http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_AM_AM0208_AM0208E/YREG33/ och http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_AM_AM0208_AM0208E/YREG50/.

veterinärer som lämnat den offentliga sektorn än som tillkommit. Att antalet officiella veterinärer hos Livsmedelsverket har ökat med 102 personer medan antalet distriktsveterinärer minskat med 14 personer kan emellertid tyda på att såväl kvinnliga som manliga veterinärer har blivit mindre intresserade av att arbeta kliniskt med lantbruksdjur.

3.6 Sammanfattning

Det har funnits ett stort antal sökande till veterinärutbildningen medan antalet som antagits varit betydligt mindre. Det största årliga tillskottet av veterinärer i Sverige har utgjorts av veterinärer med utländsk utbildning.

Det totala antalet yrkesverksamma veterinärer har ökat men tillväxten är koncentrerad till den privata sektor där antalet stigit i 19 av 21 län. Ökningen har varit särskilt stark för anställda i privata aktiebolag. Antalet anställda i offentlig sektor har minskat något men utvecklingen skiljer sig beroende på inriktning. Således har antalet officiella veterinärer hos Livsmedelsverket nästan fördubblats medan antalet distriktsveterinärer hos DVO har minskat med 4-5 %. Vi saknar uppgifter om hur antalet länsveterinärer förändrats.

För såväl veterinärer i privat- som i offentlig sektor skiljer sig utvecklingen mellan de olika länen. Antalet veterinärer i privat sektor har ökat i alla utom två län. Antalet veterinärer i offentlig sektor har minskat i 10 län, ökat i 10 län och varit oförändrat i ett. Det tycks inte finnas något samband mellan utvecklingen av antalet anställda i offentlig sektor och länets geografiska belägenhet.

Antalet distriktsveterinärer har minskat i åtta, ökat i åtta och varit oförändrat i fyra län. Inte heller här finns det något tydligt geografiskt mönster då utvecklingen ofta varit motsatt i närliggande län. Vi saknar information om hur många anställda i privata veterinärföretag och egenpraktiker som arbetar kliniskt med lantbruksdjur och vilka förändringar som inträffat över tiden.

Sett till det totala antalet yrkesverksamma veterinärer är de "veterinärtä-taste" länen Stockholms-, Västra Götalands- och Skåne län medan de "veterinärglesaste" är Blekinge-, Gotlands- och Kronobergs län. Antalet veterinärer i privat sektor är högst i Stockholms-, Skåne- och Västra Götalands län och lägst i Gotlands-, Blekinge- och Västerbottens län. Flest distriktsveterinärer finns i Västra Götalands-, Västerbottens- och Skåne län och det lägsta antalet i Stockholms-, Kronobergs- och Jönköpings län.

4

Efterfrågan på veterinärer

Då efterfrågan bygger på underliggande faktorer såsom antalet lantbruksdjur, antalet företag med lantbruksdjur samt antalet smådjur och hästar, undersöks hur dessa variabler utvecklats. Det bör dock noteras att förändringar av antalet djur bara är ett indirekt mått på förändringar av efterfrågan på veterinärtjänster. Efterfrågan kan, exempelvis för lantbrukets djur, också påverkas av investeringar i smittskyddsåtgärder. Det saknas dock data som gör det möjligt att kontrollera för utnyttjandet av smittskyddsåtgärder. På smådjurssidan kan, förutom förändringar i djurantalet, även förändringar i utnyttjande av veterinärtjänster per djur påverka efterfrågan. För att undersöka hur det förhåller sig studeras hur veterinärföretagens nettoomsättning samt antalet besök vid Svensk Djursjukvårds medlemsföretag har förändrats över tiden.

4.1 Efterfrågan på veterinärer i animalieproduktionen

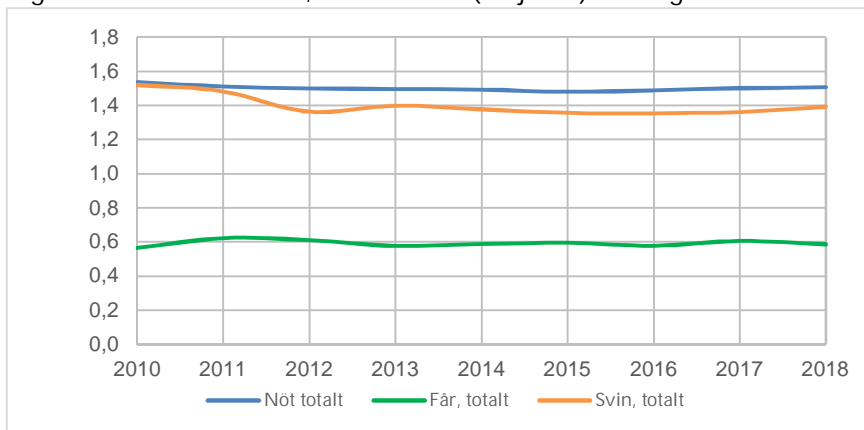
I Figur 3a och 3b visas hur det totala antalet lantbruksdjur utvecklats i landet som helhet under perioden 2010–2018 enligt data från SJV.¹⁶ Siffrorna visar att det totala antalet lantbruksdjur i landet har ökat om fjäderfän tas med men minskat om fjäderfän exkluderas. Antalet nötkreatur och svin har således minskat med 2 respektive 8 % under perioden. Antalet får och fjäderfän har å andra sidan ökat med 4 respektive drygt 30 %.

¹⁶ <http://statistik.sjv.se/PXWeb/pxweb/sv/Jordbruksverkets%20statistikdatabas/?rxid=5adf4929-f548-4f27-9bc9-78e127837625>.

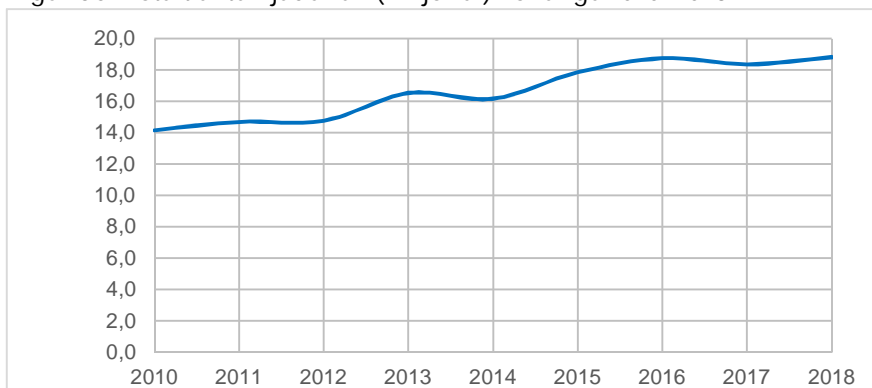
Studeras data mer ingående visar det sig att:

- Antalet mjölkkor har minskat med 8, antalet kvigor har minskat med 3 och antalet kalvar har minskat med 1 % medan antalet am- och dikor har ökat med 9 %.
- Såväl antalet galtar som antalet suggor, slaktgrisar och smågrisar har minskat, med 34, respektive 15, 4 och 6 %.
- Antalet baggar och tackor har ökat med 8 % medan antalet lamm varit konstant.

Figur 3a: Totalt antal Nöt, Får och Svin (miljoner) i Sverige 2010–2018

Figur 3b: Totalt antal fjäderfän (miljoner) i Sverige 2010–2018

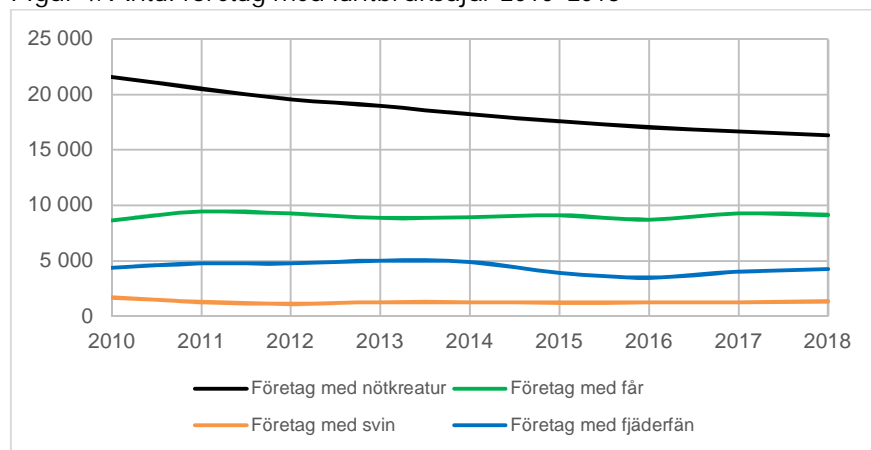

Nötkreatur (särskilt mjölkkor och kalvar) och svin (särskilt slakt- och smågrisar) har enligt SOU (2007:24) större behov av veterinärtjänster än

får och fjäderfän. Då antalet nötkreatur och svin har minskat och det framförallt är antalet fjäderfän som har ökat är det tveksamt om förändringarna har lett till en ökad efterfrågan på veterinärer.

Beträffande antalet företag med lantbruksdjur framgår utvecklingen för landet som helhet av Figur 4.¹⁷

Figur 4: Antal företag med lantbruksdjur 2010–2018

Antalet nötkreatursföretag har minskat med 32 % medan antalet företag med svin har minskat med 20 % (det saknas dock uppgifter för Östergötlands-, Kronobergs-, Gävleborgs-, Västernorrlands och Jämtlands län). Fjäderfä-företagen har minskat med 2 % (här saknas uppgifter för Södermanlands-, Hallands-, Dalarnas- och Gävleborgs län). Antalet företag med får har däremot ökat med 6 %. För samtliga djurslag innebär förändringarna av antalet företag i kombination med förändringarna av antalet djur att det genomsnittliga antalet lantbruksdjur per företag har ökat.

För nötkreatur och får, där vi har uppgifter från alla län, har utvecklingen således gått mot färre företag med större besättningar. Färre företag kan innebära att antalet förrättningsresor för distriktsveterinärer

¹⁷ Se: <http://statistik.siv.se/PXWeb/pxweb/sv/Jordbruksverkets%20statistikdatabas/?rxid=5adf4929-f548-4f27-9bc9-78e127837625>.

minskat men möjligen också större tidsåtgång per resa om avstånden mellan företagen ökat. Större besättningar kan innebära mer investeringar i smittskyddsåtgärder och minskad efterfrågan på veterinärer men också att tidsåtgången per förrättning har ökat. Det är således osäkert hur förändringarna har påverkat efterfrågan, även om det är troligt att skalfördelarna (flera djur på färre gårdar) innebär en effektivisering och minskad tidsåtgång och därmed även minskad efterfrågan på veterinärer.

Undersöker vi hur antalet lantbruksdjur förändrats i de olika länen istället för i landet som helhet finner vi att (se Tabell 2 nedan):

- Antalet nötkreatur har minskat i 14, varit konstant i tre och ökat i fyra län. År 2018 fanns det flest i Västra Götalands län, följt av Skåne-, Kalmar- och Jönköpings län och minst i Norrbottens-, Stockholms-, Västmanlands- och Västernorrlands län.
- Antalet svin har minskat i 13 och ökat i åtta län. År 2018 fanns det flest i Skåne län följt av Västra Götalands-, Hallands- och Östergötlands län och minst i Jönköpings-, Västernorrlands-, Dalarnas- och Gävleborgs län.
- Antalet får har minskat i 11 och ökat i 10 län. År 2018 fanns det flest i Västra Götalands-, Gotlands-, Skåne- och Östergötlands län och minst i Jämtlands-, Norrbottens-, Västernorrlands- och Västmanlands län.
- Antalet fjäderfän har minskat i fem och ökat i 15 län. År 2018 fanns det flest i Kalmar-, Skåne-, Västra Götalands- och Södermanlands län och minst i Västernorrlands-, Värmlands-, Jämtlands- och Norrbottens län.
- Adderas samtliga lantbruksdjur ökade antalet i 15 och minskade fem län. År 2018 fanns det flest djur i Kalmar-, Skåne-, Västra Götalands- och Östergötlands län och minst i Västernorrlands-, Norrbottens-, Jämtlands- och Västerbottens län.
- Exkluderas fjäderfän (då de enligt SOU 2007:24 har mindre behov av veterinärtjänster) ökade antalet i fem län medan det minskade i de övriga 16. År 2018 var antalet högst i Skåne-, Västra Götalands-, Kalmar- och Östergötlands län och lägst i Norrbottens-, Västernorrlands-, Jämtlands- och Dalarnas län.

Resultaten beror således på om vi tar med fjäderfän i analysen eller inte. Inkluderas de, tyder resultaten på att efterfrågan på veterinärtjänster för lantbrukets djur har ökat i 15 och minskat i fem län. Exkluderas de, tyder resultaten på att efterfrågan på har ökat i fem och minskat i 16 län. Oavsett tycks det saknas samband mellan länens geografiska läge och huruvida antalet lantbruksdjur ökat eller minskat.

Tabell 2: Antal lantbruksdjur (1000-tal) och företag med lantbruksdjur per län år 2018 samt procentuell förändring 2010–2018 inom parantes (grönt = ökning, gult = minskning).

Län	Nöt		Svin		Får		Fjäderfå		Alla företag		Exkl. fjäderfå	
Norrbottnens	16,5	(- 16)	4,6	(+ 2)	5,4	(- 37)	7,6	(+ 107)	306	(- 36)	289	(- 36)
Västerbottnens	37,5	(- 16)	12,1	(- 26)	10,7	(+ 19)	69,9	(- 40)	i.u.	(i.u.)	706	(- 26)
Jämtlands	9,5	(- 16)	4,6	(+ 2)	5,4	(- 37)	7,6	(+ 107)	671	(- 18)	631	(- 19)
Västernorrlands	26,8	(- 16)	6,1	(- 9)	7,0	(- 16)	18,9	(- 75)	i.u.	(i.u.)	i.u.	(i.u.)
Gävleborgs	41,8	(+ 2)	8,8	(+ 30)	18,6	(+ 11)	76,8	(+ 3)	i.u.	(i.u.)	i.u.	(i.u.)
Dalarna	31,4	(- 5)	7,9	(- 10)	16,2	(- 8)	76,8	(+ 81)	i.u.	(i.u.)	818	(- 18)
Uppsala	41,2	(- 14)	21,5	(- 26)	20,3	(- 1)	126,6	(+ 23)	1103	(- 17)	986	(- 17)
Västmanlands	20,1	(- 1)	47,4	(- 8)	8,8	(- 19)	265,9	(+ 67)	497	(- 6)	446	(- 7)
Värmlands	51,2	(+ 1)	53,4	(+ 14)	17,2	(- 10)	22,0	(+ 3)	1127	(- 20)	1005	(- 20)
Örebro	34,0	(- 6)	48,6	(- 21)	19,4	(- 18)	611,3	(+ 14)	913	(- 9)	768	(- 14)
Stockholms	17,1	(- 17)	27,7	(+ 99)	22,2	(+ 9)	41,1	(- 57)	809	(- 14)	719	(- 8)
Södermanlands	45,0	(- 6)	58,7	(- 13)	23,4	(- 9)	1847,8	(+ 96)	i.u.	(i.u.)	i.u.	(i.u.)
Östergötlands	110,6	(- 3)	102,8	(- 18)	42,7	(- 10)	2654,0	(+ 70)	1727	(- 16)	1591	(- 15)
Västra Götalands	264,6	(+ 3)	282,9	(+ 2)	89,0	(+ 10)	2571,3	(+ 41)	5648	(- 12)	4811	(- 15)
Gotlands	61,3	(- 3)	38,0	(- 12)	73,5	(+ 13)	330,3	(- 3)	978	(- 13)	919	(- 13)
Kalmar	152,2	(0)	71,8	(- 12)	37,2	(- 3)	3784,7	(+ 89)	i.u.	(i.u.)	1646	(- 22)
Jönköpings	129,5	(+ 2)	5,8	(- 55)	29,1	(+ 17)	100,4	(+ 39)	2329	(- 15)	2121	(- 14)
Hallands	88,4	(- 5)	146,1	(- 21)	29,1	(+ 20)	120,7	(+ 20)	i.u.	(i.u.)	1378	(- 23)
Kronobergs	64,1	(0)	8,8	(- 33)	20,1	(+ 10)	i.u.	(i.u.)	1270	(- 24)	1197	(- 20)
Blekinge	27,6	(- 4)	37,2	(+ 27)	19,5	(+ 16)	1672,6	(+ 15)	891	(- 6)	846	(- 4)
Skåne	216,2	(0)	391,5	(+ 4)	68,2	(+ 18)	2706,4	(- 16)	3565	(- 20)	3565	(- 20)

Om vi på liknande sätt undersöker förändringen av antalet företag med lantbruksdjur i de olika länen finner vi (se Tabell 2) att:

- Inkluderas fjäderfä företag var antalet företag år 2018 störst i Västra Götalands-, Skåne-, Jönköpings- och Östergötlands län.
- Antalet företag har minskat i samtliga län där det finns data (vi saknar dock uppgifter om fjäderfä företag för sju län).
- Exkluderas fjäderfä företag vara antalet företag år 2018 störst i Västra Götalands-, Skåne-, Jönköpings- och Kalmar län.
- Antalet företag har minskat i samtliga län där det finns data (vi saknar dock uppgifter för tre län).

Oavsett om fjäderfän inkluderas eller ej har antalet företag med lantbruksdjur således minskat i samtliga län för vilka det finns data.

4.2 Efterfrågan på officiella veterinärer

Att antalet officiella veterinärer anställda av Livsmedelsverket har ökat med ca 100 personer mellan 2012 och 2018 tyder på att efterfrågan har ökat. Orsaken kan vara förändringar i Sveriges handel med djur och djurprodukter. Vi har därför använt SCB:s handelsdata för att undersöka hur den har utvecklats under perioden 2010–2018.¹⁸ Det visar sig att såväl importen som exporten av levande djur har minskat (med 19 respektive 25 % mätt i antal ton) medan både importen och exporten av djurprodukter ökat (med 45 respektive 52 % mätt i antal ton). Då handeln med djurprodukter har varit större än handeln med levande djur och dessutom ökat under perioden, kan det tyda på att nettoeffekten av dessa två motsatta tendenser är att efterfrågan på officiella veterinärer har ökat.

Efterfrågan på officiella veterinärer kan också ha påverkats av förändringar av antalet slakterier. En ökning skulle kunna innebära att det behöver göras besiktningar vid flera enheter och därmed öka efterfrågan på officiella veterinärer. Vi har därför undersökt hur antalet slakterier utvecklats under perioden med hjälp av statistik från SCB.¹⁹ Det visar sig att antalet kreatursslakterier och köttstyckerier har ökat med 7 % (från 198 till 212) medan antalet fjäderfäslakterier har varit i det närmaste konstant.

Uppgifterna om hur antalet hästar har ändrats under perioden är mycket ofullständiga (se nedan) och det saknas statistik om hur antalet tävlingsevenemang som involverar hästar förändrats under perioden. Vi vet därför inte hur efterfrågan på banveterinärer har utvecklats.

¹⁸https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_HA_HA0201_HA0201B/ImpExpKNTotAr/.

¹⁹http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_NV_NV0109_NV0109L/BasfaktaFEngs07/.

4.3 Efterfrågan på veterinärer i hästnäringen och smådjurssektorn

Hästnäringen

En ökning av antalet hästar kan leda till ökad efterfrågan på såväl kliniskt verksamma veterinärer som på officiella veterinärer (banveterinärer). Det finns emellertid få uppgifter om antalet hästar i Sverige. SJV genomför en enkätundersökning vart sjätte år riktad till ägare av fastigheter där det tidigare funnits hästar (ca 50 000) och till jordbruksföretag (ca 70 000). Undersökningen har genomförts åren 2004, 2010 och 2016. Resultaten visar att det totala antalet hästar i Sverige ökade mellan åren 2004 och 2010 (enligt SJV kan antalet hästar år 2004 dock ha varit underskattat) men minskade något mellan åren 2010 och 2016.²⁰

Oavsett år fanns de flesta hästarna i storstads länen Skåne-, Västra Götalands- och Stockholms län och det lägsta antalet hästar i Norrbottens-, Gotlands- och Jämtlands län (se Tabell 3 nedan). Eftersom det rör sig om en enkätundersökning som görs vart sjätte år är uppgifterna osäkra och utvecklingen efter 2016 är okänd. Minskningen av antalet hästar på nationell nivå mellan åren 2010 och 2016 tyder emellertid inte på att efterfrågan på veterinärtjänster för hästar ökat generellt. Å andra sidan finns det stora skillnader mellan län. Således ökade antalet hästar i 11 län (procentuellt mest i Kronobergs-, Västerbottens- och Jönköpings län) och minskade i nio län (procentuellt mest i Gotlands-, Stockholms- och Västernorrlands län) medan det saknas uppgifter för Södermanland.

Smådjurssektorn

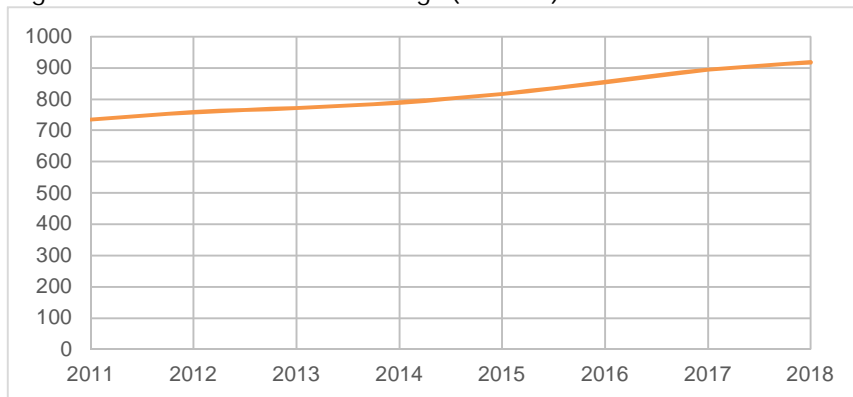
Beträffande smådjur har SJV årliga registerbaserade uppgifter om antalet hundar. Vidare har SCB gjort två enkätundersökningar där man även frågat respondenterna om innehav av katt. Enligt dessa minskade det totala antalet katter i Sverige från 1,26 miljoner år 2006 till 1,16 miljoner år 2012. Dessutom gjorde Novus år 2017 en enkätundersökning enligt vilken det totala antalet katter uppgick till 1,44 miljoner.²¹ SCB noterar

²⁰ <http://statistik.siv.se/PXWeb/pxweb/sv/Jordbruksverkets%20statistikdatabas/?rxid=5adf4929-f548-4f27-9bc9-78e127837625>.

²¹ För SCB:s undersökningar, se <https://www.agria.se/globalassets/sv/pressrum/enkater-diagram-och-rapporter/se-press-scb-undersokning-hundar-katter-och-andra-sallskapsdjur-2012.pdf>. För Novus studie, se <https://www.agria.se/pressrum/pressmeddelanden-2017/allt-fler-hundar-och-katter-i-sverige/>.

emellertid att deras uppgifter är osäkra och, vad gäller Novus studie har vi inte lyckats finna någon närmare beskrivning av hur den är gjord. Vi använder därför SJV:s uppgifter om utvecklingen för antalet hundar som indikator på förändringar av antalet smådjur (Figur 5):²²

Figur 5: Totalt antal hundar i Sverige (1000-tal) 2011–2018

Det totala antalet hundar i Sverige har ökat från nästan 735 000 till nästan 918 000, dvs. med ca 25 %, under perioden. Ökningar har skett i samtliga län vilket, om hundar är en bra indikator för smådjur i stort, tyder på att efterfrågan på veterinärtjänster för smådjur har ökat i alla län.

Sammanfattningsvis finner vi att (Tabell 3):

- Det år 2018 fanns flest hundar i Skåne-, Västra Götalands-, Stockholms- och Östergötlands län medan det lägsta antalet hundar fanns i Gotlands-, Blekinge-, Kronobergs- och Västmanlands län.
- De största relativa ökningarna av antalet hundar har skett i Kronobergs- Stockholms-, Uppsala- och Hallands län medan de minsta relativa ökningarna skett i Västernorrlands-, Jämtlands-, Norrbottens- och Västerbottens län.

²² <https://djur.jordbruksverket.se/amnesomraden/djur/olikaslagsdjur/hundarochkatter/markochregistreradt/hund/statistik.4.45fb0f14120a3316ad78000672.html>.

Tabell 3: Antal hästar 2016 och hundar år 2018 länsvis (1000-tal) samt procentuell förändring (hästar 2010–2016, hundar 2011–2018) inom parentes (grönt = ökning, gult = minskning)

Län	Hästar		Hundar	
Norrbottnens	5,7	(+ 12)	36,5	(+ 8)
Västerbottnens	9,7	(+ 31)	33,1	(+ 9)
Jämtlands	7,0	(– 17)	36,5	(+ 8)
Västernorrlands	7,2	(– 39)	29,7	(+ 5)
Gävleborgs	11,7	(– 21)	33,5	(+ 10)
Dalarna	18,8	(+ 31)	34,6	(+ 12)
Uppsala	16,6	(+ (14)	32,8	(+ 14)
Västmanlands	9,9	(– 12)	25,6	(+ 11)
Värmlands	11,9	(– 2)	31,2	(+ 14)
Örebro	11,9	(+ 20)	28,7	(+ 13)
Stockholms	27,4	(– 39)	126,1	(+ 14)
Södermanlands	8,4	(i.u.)	30,2	(+ 12)
Östergötlands	15,5	(– 4)	37,6	(+ 12)
Västra Götalands	56,4	(+ 15)	131,5	(+ 13)
Gotlands	5,9	(– 43)	7,1	(+ 13)
Kalmar	14,7	(+ 4)	28,6	(+ 12)
Jönköpings	18,9	(+ 28)	34,6	(+ 12)
Hallands	18,6	(+ 27)	33,5	(+ 14)
Kronobergs	13,8	(+ 38)	22,4	(+ 15)
Blekinge	7,4	(– 35)	19,1	(+ 11)
Skåne	58,1	(+ 11)	138,4	(+ 13)

4.4 Veterinärföretagens nettoomsättning och antal besök

Förutom en ökning av antalet djur kan även ett ökat antal veterinärtjänster per djur driva upp efterfrågan på veterinärer. I avsaknad av uppgifter om antalet förrättningar eller behandlingar har vi använt uppgifter om förändringar av veterinärföretagens nettoomsättning samt förändringar

av antalet besök hos Svensk Djursjukvårds medlemsföretag. Då uppgifterna inte finns uppdelat på län är det endast möjligt att studera förändringar på nationell nivå.

Enligt uppgifter från SCB²³ ökade veterinärföretagens (inklusive DVO) nettoomsättning räknat i fasta (2011-års) priser med drygt 50 % mellan åren 2011 och 2018 medan antalet hundar (Figur 5) ökade med 25 % under samma period. Då nettoomsättningen ökat dubbelt så mycket som djurantalet kan det indikera att antalet besök per djur eller resursåtgången per besök har fördubblats. I båda fallen tyder det på att efterfrågan på kliniskt verksamma veterinärer i smådjurssektorn har ökat på nationell nivå.

Det finns vidare uppgifter i Konkurrensverket (2018) som tyder på att nettoomsättningen för veterinärföretag i smådjurs- och hästsektorn har ökat. Uppgifterna avser utvecklingen under åren 2013 till 2016 i privata veterinärföretag som bedrivs i aktiebolagsform och visar att deras nettoomsättning ökade med ca 38 %. Under samma period ökade antalet hundar med 10 % (Figur 5) medan antalet hästar minskade med 2 % mellan åren 2010 och 2016 enligt SJV:s uppgifter. Då nettoomsättningen ökat nästan tre gånger mer än djurantalet kan detta tyda på att antalet besök per djur eller resursåtgången per besök har ökat med nästan 300 % mellan år 2013 och 2016. Även dessa resultat tyder således på att efterfrågan på kliniskt verksamma veterinärer med inriktning mot smådjur och hästar har ökat i landet som helhet.

Av Svensk Djursjukvårds branschrapporter framgår att antalet besök hos deras medlemsföretag ökat med ca 8 % mellan åren 2013 och 2018. Om detta relateras till att antalet hundar ökade med 19 % under samma period (Figur 5) tyder det på att antalet besök per djur i smådjurssektorn har minskat. Då Svensk Djursjukvård representerar ca 150 veterinärföretag och egenpraktiker (Svensk Djursjukvård, 2019) och det totala antalet veterinärföretag/egenpraktiker uppgick till 1 614 år 2018 (Konkurrensverket, 2018) utgör de emellertid bara en liten del av veterinärföretagen.

²³

http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_NV_NV0109_NV0109L/BasfaktaFEngs07/

Det är därmed osäkert hur väl utvecklingen hos deras medlemsföretag speglar utvecklingen av antalet besök i branschen som helhet. Å andra sida, om den är en god indikator för hela branschens utveckling kan resultaten, i kombination med dem från SCB och Konkurrensverket, tyda på att det framförallt är resursåtgången per veterinärbesök som har ökat över tid.

4.5 Sammanfattning

Inkluderas fjäderfän har antalet lantbruksdjur ökat i landet som helhet medan det minskat om fjäderfän exkluderas. Särskilt har de djurslag som anses ha störst behov av veterinärtjänster (mjölkkor och svin) minskat. Djurens fördelning och utvecklingen av antalet djur skiljer sig dock mellan länen.

De djurtäta länen finns i södra delen av landet och de djurglesa i norr. Om fjäderfän inkluderas har antalet lantbruksdjur ökat i 15 och minskat i fem län (uppgifter saknas för ett). Exkluderas fjäderfän ökade antalet i fem och minskade i 16 län. Det tycks inte finnas något tydligt samband mellan förändringarnas riktning och länens geografiska läge.

Vad gäller antalet företag med lantbruksdjur saknas uppgifter om antalet företag med svin respektive med fjäderfän från ett antal län. Enligt den information som finns minskade det totala antalet företag med lantbruksdjur både i landet som helhet och i samtliga län, oavsett om företag med fjäderfän tas med eller ej, samtidigt som antalet djur per företag ökade. Oavsett om fjäderfä-företag inkluderas eller ej finns det flest företag med lantbruksdjur i Västra Götalands-, Skåne- och Jönköpings län.

Om nötkreatur och svin har störst behov av veterinärtjänster, och behovet hos fjäderfän är litet, tyder resultaten på att efterfrågan på kliniskt verk-samma veterinärer i animalieproduktionen inte har ökat generellt. Då djurantalet exklusive fjäderfän har ökat i fem av de 21 länen kan det dock finnas skillnader mellan län.

Beträffande efterfrågan på officiella veterinärtjänster tyder såväl ökningen av Sveriges handel med djurprodukter som ökningen av antalet slak-terier på att efterfrågan har ökat.

Vi saknar uppgifter om utvecklingen för antalet hästar efter 2016. I landet som helhet minskade det mellan åren 2010 och 2016 vilket kan indikera att efterfrågan på veterinärer specialiserade på hästar minskat på nationell nivå. Det finns dock stora skillnader mellan länen. Således ökade antalet hästar i 11 län mellan 2010 och 2016 medan det under samma period minskade i nio län.

Antalet hundar har ökat såväl i landet som helhet som i de olika länen. Om antalet hundar är en god indikator för antalet smådjur generellt tyder resultaten således på att efterfrågan på veterinärer har ökat generellt i smådjurssektorn. Det absolut största antalet hundar finns i de tre stor-stadslänen Skåne-, Västra Götalands- och Stockholms län. Minst hundar finns i Gotlands- och Blekinge län medan skillnaderna mellan övriga län är små. Den största procentuella ökningen har skett i Kronobergs-, Stock-holms- och Uppsala län.

Att nettoomsättning har ökat för såväl alla veterinärföretag (dvs. inklusive DVO) som för privata veterinärföretag kan också tyda på att efterfrå-gan på veterinärer i häst- och smådjurssektorn har ökat i landet som helhet.

.

5

Utbud i förhållande till efterfrågan

Även om utbudet av veterinärer har ökat kan det uppstå brist om efterfrågan på veterinärer har ökat ännu mer. Ett stort antal djur eller lantbruksföretag med djur per veterinär skulle kunna indikera att det är brist på veterinärer (frågan är dock vad som menas med ett "stort antal") medan en ökning av antalet djur eller företag med lantbruksdjur per veterinär kan indikera att bristen (om den finns) har ökat. På länsnivå skulle län med "ett stort antal djur" respektive "ett stort antal företag" per veterinär möjligen kunna definieras som "bristlän" om antalet djur eller företag per veterinär överstiger riksgenomsnittet. Vad gäller officiella veterinärer kan en indikation på brist vara om det visar sig att handeln med djur och djurprodukter, antalet slakterier eller antalet hästar har ökat mer över tid än antalet officiella veterinärer.

Antalet djur eller företag med djur per veterinär är dock ett ofullständigt mått på veterinärbrist då möjligheten att få tillgång till djursjukvård rimligen också beror på avståndet till närmaste distriktsveterinärstation eller veterinärmottagning. I län där antalet djur per veterinär är lägre än riksgenomsnittet kan tillgången till veterinärtjänster således ändå vara lägre än i län med fler djur per veterinär än riksgenomsnittet om avståndet till veterinär är tillräckligt långt. Hur avstånden skiljer sig mellan länen saknar vi uppgifter om.

Vi har därför, förutom antalet djur/företag per veterinär, också utnyttjat andra mått på hur efterfrågan utvecklats i förhållande till utbudet – antal vakanser i förhållande till antalet tillsatta tjänster; uppgifter om svårigheter att rekrytera veterinärer; utvecklingen för veterinärföretagens nettoersättning; hur antalet veterinärbesök utvecklats; samt uppgifter

om veterinärers relativa löneutveckling – för att undersöka om det är brist på veterinärer nationellt eller i delar av Sverige.

5.1 Kliniskt verksamma veterinärer

Kliniskt verksamma veterinärer i animalieproduktionen

Relateras förändringarna av antalet lantbruksdjur och antalet företag med lantbruksdjur till förändringen av antalet distriktsveterinärer (under antagande av att det bara är distriktsveterinärer som arbetar kliniskt med lantbrukets djur) på nationell nivå visar resultaten att:

- Det genomsnittliga antalet lantbruksdjur, inklusive fjäderfän, per distriktsveterinär (DV) ökade från 54 191 år 2010 till 70 892 år 2018, dvs. med drygt 30 %.
- Det genomsnittliga antalet lantbruksdjur, exklusive fjäderfän, per DV ökade från 11 041 år 2010 till 11 212 år 2018, dvs. med knappt 2 %.
- Det genomsnittliga antalet företag, inklusive fjäderfä företag, har minskat från 111 per veterinär år 2010 till 100 per DV år 2018, dvs. med 11 %.
- Det genomsnittliga antalet företag, exklusive fjäderfä företag, per DV har minskat från 97 år 2010 till 86 år 2018. Den relativa minskningen är emellertid lika stor.

På nationell nivå beror resultaten således på om vi studerar förändringen av antalet djur per distriktsveterinär eller förändringen av antalet företag per distriktsveterinär. I det första fallet tyder resultaten på att tillgången till veterinärer har minskat över tid på nationell nivå medan de i det andra fallet tyder på att tillgången har ökat över tid.

Kopplas förändringarna av antalet lantbruksdjur och företag med lantbruksdjur till förändringarna av antalet distriktsveterinärer på länsnivå fås resultaten i Tabell 4:

- Om fjäderfän inkluderas var antalet lantbruksdjur per distriktsveterinär (DV) år 2018 högst i Kalmar-, Södermanlands-, Skåne- och Blekinge län och lägst i Västerbottens-, Jämtlands-, Västernorrlands och Norrbottens län.
- Antalet lantbruksdjur per DV ökade i 10 och minskade i nio län.
- De största procentuella ökningarna inträffade i Kalmar-, Norrbottens-, Östergötlands- och Södermanlands län medan de största procentuella minskningarna inträffade i Västerbottens-, Uppsala-, Västernorrlands- och Örebro län.

- Om fjäderfän exkluderas var antalet lantbruksdjur per DV år 2018 högst i Kalmar-, Jönköpings-, Skåne- och Hallands län medan det var lägst i Västerbottens-, Jämtlands-, Norrbottens- och Västernorrlands län.
- Antalet lantbruksdjur per DV ökade i 10 och minskade i nio län men det är delvis andra län där djurantalet per DV ökat respektive minskat.
- De största procentuella ökningarna skedde i Stockholms-, Kronobergs-, Kalmar- och Norrbottens län och de största procentuella minskningarna i Uppsala-, Örebro-, Västerbottens- och Södermanlands län.

Tabell 4: Lantbruksdjur (1000-tal) och företag med lantbruksdjur per distriktsveterinär länsvis år 2018, procentuell förändring 2010–2018 inom parantes (grönt = ökning, gult = minskning, rosa = län med sämre tillgång till veterinärtjänster).

Län	Lantbruksdjur inkl. fjäderfän		Lantbruksdjur exkl. fjäderfän		Företag med lantbruksdjur inkl. fjäderfän		Företag med lantbruksdjur exkl. fjäderfän.	
Norrbottens	5,7	(+ 78)	2,8	(+ 25)	24	(- 22)	22	(- 18)
Västerbottens	4,0	(- 48)	1,8	(- 34)	i.u.	(i.u.)	21	(- 71)
Jämtlands	4,0	(- 11)	2,7	(- 8)	i.u.	(i.u.)	i.u.	(i.u.)
Västernorrlands	4,9	(- 36)	3,3	(+ 13)	i.u.	(i.u.)	i.u.	(i.u.)
Gävleborgs	12,3	(- 3)	4,9	(0)	i.u.	(i.u.)	i.u.	(i.u.)
Dalarna	9,5	(+ 11)	4,0	(- 19)	i.u.	(i.u.)	58	(- 33)
Uppsala	12,2	(- 45)	4,9	(- 55)	65	(- 56)	58	(- 58)
Västmanlands	i.u.	(i.u.)	i.u.	(i.u.)	i.u.	(i.u.)	i.u.	(i.u.)
Värmlands	7,6	(+ 1)	6,4	(+ 5)	59	(- 11)	53	(- 13)
Örebro	118,7	(- 28)	16,8	(- 44)	152	(- 42)	128	(- 46)
Stockholms	27,0	(+ 40)	16,8	(+ 128)	202	(+ 54)	178	(+ 95)
Södermanlands	141,1	(+ 56)	9,1	(- 23)	i.u.	(i.u.)	i.u.	(i.u.)
Östergötlands	121,3	(+ 71)	10,8	(- 3)	72	(- 12)	74	(- 11)
Västra Götalands	78,3	(+ 50)	15,5	(+ 17)	139	(+ 3)	117	(+ 2)
Gotlands	41,9	(- 5)	14,4	(- 41)	82	(- 51)	77	(- 49)
Kalmar	449,5	(+ 157)	29,0	(+ 39)	i.u.	(i.u.)	183	(+ 13)
Jönköpings	44,1	(+ 16)	27,4	(+ 6)	388	(i.u.)	355	(i.u.)
Hallands	29,7	(- 5)	20,3	(- 13)	i.u.	(i.u.)	10	(- 17)
Kronobergs	i.u.	(i.u.)	18,6	(+ 114)	254	(i.u.)	239	(i.u.)
Blekinge	125,5	(+ 7)	6,0	(+ 5)	68	(- 13)	53	(- 22)
Skåne	130,1	(- 3)	26,0	(+ 16)	137	(- 23)	27	(- 6)

Om fjäderfän inkluderas uppgick det genomsnittliga antalet lantbruksdjur per distriktsveterinär år 2018 till drygt 70 000 för de 19 län vi har uppgifter från. Om fjäderfän exkluderas uppgick det genomsnittliga antalet lantbruksdjur per distriktsveterinär för de 20 län vi har uppgifter från till drygt 11 000 per distriktsveterinär.

Om vi inkluderar fjäderfän kan tillgången till veterinärtjänster för lantbrukets djur således ha varit sämre än riksgenomsnittet i sju län år 2018 (markerade med rosa i Tabell 4): Kalmar-, Södermanlands-, Skåne-, Blekinge-, Östergötlands-, Örebro- och Västra Götalands län. I län med grönmarkerade förändringar har tillgången till veterinärer minskat (antalet djur per veterinär ökat) medan tillgången till veterinärer har ökat (antalet djur per veterinär minskat) i län med gulmarkerade förändringar. Exkluderas fjäderfän kan tillgången till veterinärtjänster ha varit sämre än riksgenomsnittet i nio län (markerade med rosa i Tabell 4): Kalmar-, Jönköpings-, Skåne-, Hallands-, Kronobergs-, Stockholms-, Örebro-, Västra Götalands- och Gotlands län. I län där tillgången till veterinärer har minskat är förändringarna grönmarkerade och i län där tillgången till veterinärer ökat är förändringarna gulmarkerade.

Uppgifterna om antalet företag med lantbruksdjur per distriktsveterinär är mera ofullständiga. Exkluderas företag med fjäderfän finns information från 14 län.

- Flest företag per distriktsveterinär år 2018 fanns i Kalmar-, Stockholms-, Örebro-, Skåne- och Västra Götalands län medan antalet företag per distriktsveterinär var lägst i Västerbottens-, Norrbottens-, Värmlands- och Blekinge län.
- Antalet företag per distriktsveterinär ökade i Stockholms-, Kalmar- och Västra Götalands län medan det minskade i alla de andra länen som vi har uppgifter för.
- De största minskningarna skedde i Västerbottens-, Gotlands-, Örebro- och Dalarnas län.

Om fjäderfän inkluderas uppgick genomsnittet för de 12 län där vi har uppgifter till 100 företag per distriktsveterinär medan genomsnittet för de 16 län där vi har uppgifter om fjäderfän exkluderas uppgick till 86 företag per distriktsveterinär.

Studeras antalet företag per veterinär kan tillgången till veterinärtjänster således, om företag med fjäderfån inkluderas, ha varit sämre än riksgenomsnittet i sex län år 2018 (markerade med rosa): Jönköpings-, Kronobergs-, Stockholms-, Örebro-, Västra Götalands- och Skåne län. Tillgången till veterinärer har ökat i Stockholms- och Västra Götalands län och minskat i Skåne- och Örebro län (uppgifter saknas för Jönköpings- och Kronobergs län). Exkluderas företag med fjäderfån kan tillgången till veterinärtjänster också ha varit sämre än riksgenomsnittet i sex län (markerade med rosa): Jönköpings-, Kronobergs-, Kalmar-, Stockholms-, Örebro- och Västra Götalands län. Tillgången till veterinärer har ökat i Stockholms-, Kalmar- och Västra Götalands län och minskat i Gotlands-, Skåne- och Örebro län (uppgifter saknas för Jönköpings- och Kronobergs län).

Även om resultaten blir något olika beroende på om fjäderfån inkluderas eller ej, tyder de inte på att tillgången till veterinärtjänster för lantbrukets djur generellt är sämst eller har minskat mest i norrlandsläna. Vi saknar dock information om hur antalet privatanställda och privatpraktiserande veterinärer som erbjuder tjänster för lantbrukets djur i respektive län har förändrats. Vi har inte heller kunnat ta hänsyn till skillnader i avstånd mellan företag med lantbruksdjur mellan de olika läna. Båda faktorerna är av intresse då läna med sämre tillgång till distriktsveterinärer enligt resultaten i Tabell 4 är belägna i landets södra del där avstånden till veterinär kan vara kortare och där det, enligt SOU (2007:04), tidigare fanns flera egenpraktiker och privatanställda veterinärer som erbjöd tjänster för lantbrukets djur. Det är således osäkert i vilken utsträckning resultaten kan tolkas som indikationer på skillnader i "brist" på veterinärer mellan läna.

Kliniskt verksamma veterinärer i smådjurssektorn

Kopplas det totala antalet hundar till det totala antalet privatanställda/egenpraktiserande och distriktsveterinärer (eftersom distriktsveterinärerna även erbjuder akutsjukvård för smådjur) på nationell nivå finner vi att antalet hundar per veterinär har minskat från 418 år 2011 till 388 år 2018 eller med 7 %.

Tabell 5: Antal hundar per anställd veterinär länsvis år 2018, procentuell förändring åren 2014–2018 inom parantes (grönt = ökning, gult = minskning, rosa = län med sämre tillgång till veterinärer)

Län	Antal hundar per anställd veterinär inkl. distriktsveterinärer	
Norrbottnens	745	(- 12)
Västerbottnens	719	(- 12)
Jämtlands	479	(- 14)
Västernorrlands	632	(+ 15)
Gävleborgs	698	(+ 15)
Dalarna	532	(0)
Uppsala	456	(- 14)
Västmanlands	i.u.	(i.u.)
Värmlands	363	(- 16)
Örebro	495	(- 18)
Stockholms	309	(- 18)
Södermanlands	671	(- 5)
Östergötlands	423	(+ 9)
Västra Götalands	397	(- 9)
Gotlands	374	(0)
Kalmar	502	(- 33)
Jönköpings	607	(- 9)
Hallands	364	(- 14)
Kronobergs	830	(+ 20)
Blekinge	1273	(+ 78)
Skåne	462	(- 9)

Kopplas uppgifterna om antalet hundar till uppgifterna om antalet anställda veterinärer på länsnivå för den kortare perioden 2014–2018 (eftersom vi bara har information om privatanställda veterinärer uppdelat på län under denna period) finner vi att (Tabell 5):

- Antalet hundar per veterinär år 2018 var högst i Blekinge-, Kronobergs-, Norrbottens- och Västerbottens län och lägst i Stockholms-, Värmlands-, Hallands- och Gotlands län (det saknas uppgifter från Västmanlands län).
- Antalet hundar per veterinär har minskat i 13 län (gulmarkerade), ökat i fem län (grönmarkerade) och varit oförändrat i två län.

Genomsnittet för de 20 län vi har uppgifter från var 567 hundar per veterinär år 2018. År 2018 kan det således ha varit sämre tillgång till veterinärtjänster för smådjur i åtta län: Blekinge-, Kronobergs-, Norrbottens-, Västerbottens-, Gävleborgs-, Västernorrlands-, Södermanlands- och Jönköpings län (markerade med rosa). Resultaten tyder vidare på att tillgången till veterinärer på smådjursidan kan ha ökat i de flesta länen (gulmarkerade) och bara minskat i fem län (grönmarkerade). Av de län där tillgången har ökat var Norr- och Västerbottens-, Södermanlands- samt Jönköpings län län med sämre tillgång till veterinärtjänster medan, i de län där tillgången har minskat, var alla utom Östergötland län med sämre tillgång till veterinärtjänster än riksgenomsnittet.

Det bör dock noteras att skillnader i antalet hundar per veterinär kanske inte speglar skillnader i antal smådjur per veterinär mellan länen. Dels är det tänkbart att det finns ett större antal andra smådjur i tätbefolkade än i glesbefolkade län och dels är det möjligt att de länsvisa resultaten skulle ändrats om vi haft uppgifter om hur många egenpraktiker det finns i respektive län. Dessutom saknar vi fortfarande uppgifter om skillnader i avstånd till veterinär mellan länen.

Vi har emellertid sett, enligt data från SCB, att veterinärföretagens nettoomsättning ökade med 50 % räknat i fasta priser mellan 2011 och 2018 medan antalet distrikts- och privatanställda veterinärer ökade med 35 %. För den kortare perioden 2013–2016 ökade de privata veterinäraktiebolagens nettoomsättning med 38 % medan antalet anställda i privata veterinäraktiebolag ökade med 22 % enligt Konkurrensverket (2018). Uppgifterna gäller för landet som helhet och tyder i båda fallen på att omsättningen per veterinär ökat. Detta kan bero på att det görs flera besök per smådjur, eller på att det genomsnittliga besöket har blivit mer resurskrävande, vilket kan vara en indikation på att bristen på veterinärer i smådjurssektorn (om den finns) har ökat.

5.2 Officiella veterinärer

Jämförs handelsutvecklingen med förändringen av antalet officiella veterinärer hos Livsmedelverket har importen av djurprodukter per officiell veterinär minskat med 30 % (från 2 097 till 1 475 ton) mellan åren 2012 och 2018. Under samma period minskade också exporten av djurprodukter per officiell veterinär med 27 % (från 939 till 686 ton). Resultaten tyder således inte på att bristen på officiella veterinärer vid Livsmedelverket (om den finns) har ökat över tiden.

Kopplas förändringen av antalet slakterier till förändringen av Livsmedelsverkets officiella veterinärer fås liknande resultat då antalet slakterier per officiell veterinär har halverats under perioden 2012–2018. Således tyder inte heller dessa resultat på att bristen på officiella veterinärer (om den finns) har ökat.

5.3 Svårigheter att tillsätta vakanser

Om det är brist på veterinärer bör det resultera i svårigheter att besätta utlysta tjänster. I SCB:s Arbetskraftsbarometer finns uppgifter som visar att arbetsgivarna anser att det varit svårt att rekrytera såväl erfarna som nyutexaminerade veterinärer sedan 2016.²⁴ Då bedömningarna inte skiljer mellan olika sektorer eller regioner har vi kontaktat DVO, Livsmedelsverket, Länsstyrelserna, samt Svensk Djursjukvård för att få deras syn på situationen.

Distriktsveterinärer

Från DVO har vi fått uppgifter om antalet vakanser i respektive län under den första veckan i januari varje år från 2010 till 2017. Då antalet vakanser på länsnivå är litet kan små förändringar få stora effekter på vakanskvoten (förhållandet mellan antalet vakanser och antalet tillsatta distriktsveterinärtjänster). Med detta i minnet visar uppgifterna att:

- På nationell nivå ökade det totala antalet vakanser från 35 till 44 (eller med ca 26 %) under perioden.
- På nationell nivå uppgick den genomsnittliga vakanskvoten för hela perioden till 10 % av antalet tillsatta tjänster.

²⁴ http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_UF_UF0505/UF0505T02/

- Under perioden ökade vakanskvoten från 11 till 14 % (eller med ca 27 %).
- Den genomsnittliga vakanskvoten för hela perioden var högre än riksgenomsnittet i alla norrlandslän (utom Västerbotten) samt Dalarnas-, Örebro-, Västmanlands-, Kronobergs-, Jönköpings- och Hallands län medan den var lägre än riksgenomsnittet i Västerbottens län, alla storstadslän utom Skåne samt i, Södermanlands-, Kalmar- och Blekingen län och lika med riksgenomsnittet i Värmlands-, Gotlands- och Skåne län.
- Under perioden ökade vakanskvoten mer än riksgenomsnittet i Södermanlands-, Östergötlands-, Jönköpings-, Kronobergs-, Skåne-, Hallands-, Västra Götalands-, Värmlands-, Västmanlands-, Örebro-, Dalarnas-, Gävleborgs- och Västernorrlands län medan den ökade mindre än genomsnittet i Kalmar- och Blekinge län. Noterbart är att vakanskvoten minskade i Stockholms-, Uppsala-, Gotlands-, Jämtlands-, Västerbottens- och Norrbottens län.

Att det totala antalet vakanser ökat med 26 % och att vakanskvoten ökat med 27 % på nationell nivå kan tyda på att det blivit svårare att rekrytera distriktsveterinärer med tiden. Skillnaderna mellan länen kan tyda på att problemen främst gäller norrlandsläna (utom Västerbotten) samt Dalarnas-, Örebro-, Västmanlands-, Kronobergs-, Jönköpings- och Hallands län. Å andra sidan minskade vakanskvoten under perioden i alla norrlandslän utom Västernorrland.

Officiella veterinärer

Livsmedelsverket uppger att de har haft vissa svårigheter att rekrytera officiella veterinärer, särskilt till tjänster på Gotland och i norra Sverige. Under de senaste tre åren har man i genomsnitt haft sju sökande per utlyst tjänst av vilka i genomsnitt tre bedömts som kvalificerade. Rekryteringen har i många fall fått avbrytas då ingen av kandidaterna ansetts tillräckligt kvalificerad (vi vet dock inte vad som menas med "i många fall"). Vi har även fått uppgifter om antalet nyanställningar och om hur många som slutat som officiell veterinär vid Livsmedelsverket åren 2017–2019. Av dessa framgår att:

- Antalet nyanställningar minskade från 19 till 9 % av antalet anställda åren 2017–2019.
- Antalet avslutade anställningar ökade från 12 till 14 % av antalet anställda åren 2017–2019.
- Under åren 2018 och 2019 var det flera som slutade sin anställning än som nyanställdes.

Detta borde ha lett till att antalet officiella veterinärer hos Livsmedelsverket minskat åren 2018 och 2019. Enligt de tidigare uppgifterna om utvecklingen under perioden 2012–2019 ökade det emellertid med 11 personer under år 2018 och med 3 personer under år 2019. Vi har också uppgifter om att vissa av de officiella veterinärerna anställts på timbasis åren 2016–2019. Andelen timanställda sjönk från 22 % av det totala antalet officiella veterinärer år 2016 till 15 % år 2018 för att sedan öka till 24 % år 2019. Det rör sig dock om uppgifter för ett begränsat antal år och det är svårt att av-göra om timanställningar indikerar svårigheter att rekrytera eller är ett sätt att lösa tillfälliga arbetstoppar.

Länsveterinärer

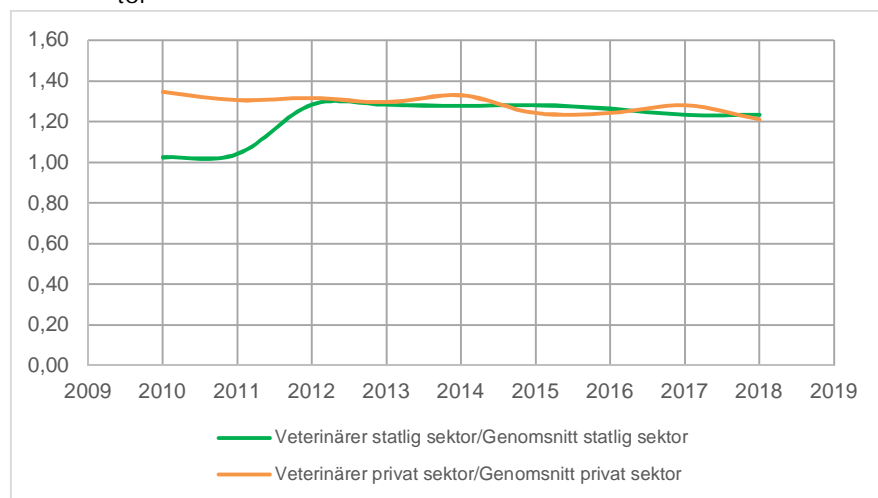
Vad gäller länsveterinärer är uppfattningarna blandade. Ungefär hälften av länen uppger att de inte har några svårigheter att tillsätta vakanser medan den andra hälften anser att det finns problem. I de flesta fallen handlar det om svårigheter att få tillräckligt många kvalificerade sökande, särskilt till tidsbegränsade tjänster. Uppgifterna tyder på att problemet är vanligare i glesbefolkade län än i storstadslän men flera glesbefolkade län anser sig inte ha några svårigheter med att tillsätta tjänster och det finns åtminstone ett storstadslän som säger sig ha haft problem.

5.4 Löneutvecklingen

Om det är brist på veterinärer och svårt att tillsätta utlysta tjänster borde veterinärlönerna var högre och öka mer över tiden än genomsnittslönen. SCB har uppgifter om genomsnittliga månadslöner för olika yrkeskategorier i landet som helhet.²⁵ Löneutvecklingen för veterinärer i statlig och privat sektor jämfört med löneutvecklingen för alla statligt respektive alla privat anställda visa i Figur 6:

²⁵ <http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/>

Figur 6: Genomsnittlig månadslön för veterinärer i statlig och privat sektor relativt genomsnittlig månadslön i statlig och privat sektor

Som framgår är veterinärlönen högre än genomsnittslönen i både privat och statlig sektor (data visar också att genomsnittslönerna för veterinärer i statlig och privat sektor inte skiljer sig från varandra sedan år 2012). De har emellertid inte ökat snabbare än genomsnittslönerna för samtliga anställda i vare sig privat eller statlig sektor. Istället minskade skillnaden med knappt 20 procentenheter mellan åren 2010 och 2018 i privat sektor och med ca 10 procentenheter mellan åren 2012 och 2018 i statlig sektor.

Om rekryteringsproblemen skiljer sig mellan länen kan löneutvecklingen också göra det. SCB:s data är inte uppdelad på län men det finns uppgifter för statligt anställda veterinärer i de åtta regionerna Stockholm, Östra Mellansverige, Småland med öarna, Sydsverige, Västsverige, Norra Mellansverige, Mellersta Norrland samt Norra Norrland. Den regionala löneutvecklingen är dock snarlik den för landet som helhet. I alla regioner utom Stockholm och Östra Mellansverige, där de är konstanta, minskar skillnaderna mellan veterinärlönen och genomsnittslönen för statligt anställda. Det kan bero på att situationen varierar mycket mellan de län som ingår i en viss region.

Tabell 6 visar hur de variabler som använts som indikatorer för veterinärbrist har utvecklats i de olika länen. I region Övre Norrland tyder alla indikatorer förutom "lantbruksdjur per DV (distriktsveterinär)" i Norrbottens län på att veterinärbristen har minskat. Det är också i region Övre Norrland som skillnaden mellan lönen för statligt anställda veterinärer och genomsnittslönen för statligt anställda har minskat mest över tiden. Att löneskillnaden är konstant i region Stockholm skulle kunna bero på att hälften av indikatorerna tyder på ökad- och den andra hälften på minskad veterinärbrist.

Tabell 6: Förändring av antalet lantbruksdjur och företag med lantbruksdjur (exkl. fjäderfän) per distriktsveterinär (DV), vakanskvoten samt antalet hundar per veterinär (inkl. distriktsveterinärer) i de olika länen 2011–2018.

Region	Län i regionen	Lantbruksdjur per DV	Företag per DV	Vakanskvot DV-tjänster	Hundar per veterinär
<i>Stockholm</i>	Stockholms län	+	+	-	-
<i>Östra Mellansverige</i>	Uppsala län	-	-	-	-
	Södermanlands län	-	i.u.	+	-
	Östergötlands län	-	-	+	+
	Örebro län	-	-	+	-
	Västmanlands län	i.u.	i.u.	+	i.u.
<i>Småland med öarna</i>	Jönköpings län	+	i.u.	+	-
	Kronobergs län	+	i.u.	+	+
	Kalmar län	+	+	0	-
	Gotlands län	-	-	-	0
<i>Sydsverige</i>	Skåne län	+	-	+	-
	Blekinge län	+	-	+	+
<i>Västsverige</i>	Hallands län	-	-	+	-
	Västra Götalands län	+	+	+	-
<i>Norra Mellansverige</i>	Värmlands län	+	-	+	-
	Dalarnas län	-	-	+	0
	Gävleborgs län	0	i.u.	+	+
<i>Mellersta Norrland</i>	Västernorrlands län	+	i.u.	+	+
	Jämtlands län	-	i.u.	-	-
<i>Övre Norrland</i>	Västerbottens län	-	-	-	-
	Norrbottens län	+	-	-	-

5.5 Sammanfattning

Det är svårt att avgöra om det är brist på distriktsveterinärer på nationell nivå oavsett om antalet lantbruksdjur eller antalet företag med lantbruksdjur per distriktsveterinär används som mått på efterfrågan. Antalet lantbruksdjur per distriktsveterinär har emellertid ökat medan antalet företag med lantbruksdjur per distriktsveterinär har minskat över tiden. Huruvida resultaten tyder på att bristen på distriktsveterinärer (om den finns) har ökat eller minskat på nationell nivå beror således på om antalet lantbruksdjur eller antalet företag med lantbruksdjur är mest adekvat som mått på efterfrågan.

Län med brist på distriktsveterinärer skulle möjligen kunna definieras som län där antalet djur/företag per veterinär överstiger riksgenomsnittet. Med antalet lantbruksdjur per distriktsveterinär som mått skulle det, år 2018, kunna vara brist i sju län om fjäderfän inkluderas och i nio län om fjäderfän exkluderas (i båda fallen är samtliga "bristlän" belägna i den södra delen av landet). I det första fallet visar resultaten att tillgången till veterinärtjänster minskat i fem och ökat i två av de sju möjliga bristlänen medan de i det andra fallet visar att tillgången till veterinärer kan ha minskat i sex och ökat i tre av de nio möjliga bristlänen under perioden. Används antalet företag per veterinär som mått skulle det, år 2018, kunna vara brist i sex län oavsett om fjäderfä företag inkluderas eller ej (i båda fallen är samtliga "bristlän" belägna i landets södra del). I det första fallet kan tillgången till veterinärer ha minskat i två och ökat i två av de möjliga bristlänen medan uppgifter om förändring över tid saknas för två av de sex möjliga bristlänen. I det andra fallet har tillgången till veterinärer minskat i tre och ökat i ett av de möjliga bristlänen medan uppgifter saknas för två av de sex möjliga bristlänen.

Ett problem vid tolkningen av resultaten är att tillgången till veterinärtjänster rimligen också beror på avståndet till närmaste distriktsveterinärstation eller veterinärmottagning. Om län där antalet djur/företag per veterinär är lägre än genomsnittet (bättre tillgång till veterinärer) samtidigt är län där avståndet till närmaste veterinär är längre än ge-

nomsnittet (sämre tillgång till veterinärer) skulle det kunna ändra rankingen. Vi saknar dock uppgifter om avstånd till veterinär såväl på nationell som på länsnivå.

Beträffande officiella veterinärer har vi bara uppgifter på nationell nivå för officiella veterinärer anställda av Livsmedelsverket. Enligt dessa har såväl mängden exporterade och importerade djur och djurprodukter per officiell veterinär som antalet slakterier per officiell veterinär minskat över tiden. Dessa resultat tyder således inte på att bristen på officiella veterinärer (om den finns) skulle ha ökat.

På smådjursidan finns samma problem med att avgöra om det råder brist på veterinärer som på animalieproduktionssidan ovan. Antalet hundar per veterinär (som indikator för antalet smådjur) har minskat över tiden på nationell nivå men det finns skillnader mellan länen. Således kan det, år 2018, ha varit brist på veterinärer i smådjurssektorn i sju län (av vilka tre är norrlandslän). Tillgången till veterinärer kan vidare ha minskat i fyra och ökat i tre av dem. Vi vet dock fortfarande inte hur stora skillnaderna i avstånd till närmaste veterinär är mellan länen och sådana skillnader skulle kunna ändra tolkningen av vilka län som är bristlän.

Vad gäller svårigheter att tillsätta tjänster har antalet vakanser per tillsatt distriktsveterinärtjänst (vakanskvoten) ökat på nationell nivå över tiden vilket kan indikera ökande svårigheter att besätta lediga tjänster inom DVO. Vakanskvoten var högre, år 2017, än riksgenomsnittet i tre av fyra norrlandslän men resultaten visar också att den minskat över tiden i tre av fyra norrlandslän och ökat över tiden i 13 övriga län. Livsmedelsverket uppger att det är svårt att hitta tillräckligt kvalificerade sökande till lediga tjänster, särskilt i norra Sverige och på Gotland. Ungefär hälften av Länsstyrelsernas länsveterinärenheter uppger också att det är svårt att få tillräcklig kvalificerade sökande till lediga tjänster.

Studeras löneutvecklingen för veterinärer finner vi emellertid inga indikationer på att det skulle vara brist på veterinärer på nationell nivå eftersom skillnaderna mellan genomsnittslönerna för såväl privat- som

statligt anställda veterinärer och genomsnittslönerna för samtliga anställda i privat respektive statlig sektor minskat under perioden. Det finns också data för statligt anställda veterinärers relativa löneutveckling på regional nivå (åtta olika regioner) men även dessa visar att löneskillnaderna mellan veterinärer och övriga statligt anställda har minskat över tiden. Det utesluter inte att det kan vara brist på veterinärer i vissa sektorer och/eller vissa län. Emellertid saknas data för löneutvecklingen på sektors- och länsnivå. På länsnivå ger de indikatorer som använts för att avgöra om det råder veterinärbrist eller inte olika resultat i de län som tillhör respektive region.

6

Diskussion

6.1 Är det brist på veterinärer?

Veterinärer finns inte med på Arbetsförmedlingens lista över bristyrken och som framgått är det svårt att utifrån våra data avgöra om det är brist på veterinärer, eller om bristen ökat eller minskat över tiden, eftersom indikatorerna ger olika resultat.

På nationell nivå kan ökningen av antalet lantbruksdjur per distriktsveterinär, ökningen av vakanskvoten samt, på smådjursidan, ökningen av veterinärföretagens nettoomsättning per veterinär tyda på att bristen på veterinärer (om den finns) har ökat. Å andra sidan kan det minskade antalet företag med lantbruksdjur per distriktsveterinär, den minskade handeln med levande djur och djurprodukter per officiell veterinär samt, på smådjursidan, det minskade antalet hundar per veterinär och det minskade antalet besök per veterinär hos Svensk Djursjukvård tyda på att bristen har minskat. Att genomsnittslönen för veterinärer i både statlig och privat sektor är högre än genomsnittslönen för samtliga anställda i respektive sektor tyder på att tillgången till personer med rätt kompetens för veterinäryrket är mer begränsad vad gäller veterinäryrket än andra yrken. Det behöver dock inte betyda att det är brist på veterinärer, dvs. att efterfrågan överstiger utbudet vid rådande priser. Om det är brist, och särskilt om den har ökat över tiden, borde veterinärlöner emellertid ha stigit mer än andra löner. De visar sig dock ha stigit mindre än genomsnittslönerna i både statlig och privat sektor.

Som nämndes i inledningen kan en orsak till att veterinärlönerna stigit mindre än genomsnittslönerna vara att lönebildningen inte tar hänsyn till bristsituationer på delsegment av arbetsmarknaden. En eventuell brist på veterinärer kan i så fall bero på att förhandlingsparterna inte

låter obalanser mellan utbud och efterfrågan komma till uttryck i pris-signaler, dvs. marknadsmekanismen sätts ur spel. En annan orsak till att löneskillnaden mellan veterinärer och andra yrkesgrupper minskat kan vara den stora och ökande andelen kvinnor i yrket.²⁶ Enligt den s.k. "feminiseringshypotesen" skulle en hög och ökande andel kvinnor i ett yrke kunna bromsa löneutvecklingen för såväl kvinnor som män i yrket. Det finns empiriska indikationer från andra länder (Sörensen, 1994; England m.fl., 2007; Levanon m.fl., 2009, Murphy and Oesch, 2015) som stödjer hypotesen men såvitt vi vet har studier gjorda i Sverige inte kunnat belägga den (Grönlund och Magnusson, 2013; Medlingsinstitutet, 2018; SACO, 2018).

Tabell 7: Län med möjlig brist på veterinärtjänster för lantbruks- respektive för smådjur år 2018

Län	Lantbruksdjur	Smådjur
Norrbottnens län		Ja
Västerbottnens län		Ja
Västernorrlands län		Ja
Gävleborgs län		Ja
Örebro län	Ja	
Stockholms län	Ja	
Västra Götalands län	Ja	
Gotlands län	Ja	
Kalmar län	Ja	
Jönköpings län	Ja	Ja
Hallands län	Ja	
Kronobergs län	Ja	Ja
Blekinge län		Ja
Skåne län	Ja	

Emellertid kan den minskande skillnaden mellan veterinär- och genomsnittslönen i respektive sektor på nationell nivå också bero på att situationen skiljer sig mellan länen och att den genomsnittliga löneutvecklingen i landet inte avspeglar detta. På länsnivå varierar, som framgått,

²⁶https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__AM__AM0401__AM0401J/NAKUSektAnstAr/.

indikationerna på hur det förhåller sig med tillgången till veterinärer och om den har ökat eller minskat över tiden. Tabell 7 visar var antalet lantbruksdjur (exkl. fjäderfän) per distriktsveterinär är större än riksgenomsnittet samt var antalet hundar per anställd veterinär är större än riksgenomsnittet år 2018.

Enligt dessa indikatorer finns det således åtta län där det kan vara brist på veterinärtjänster för lantbruksdjur och sju län där det kan vara brist på veterinärtjänster för smådjur. Bara i två län, Jönköpings- och Kronobergs län, visar indikatorerna att det kan vara brist på veterinärtjänster för både lantbruks och smådjur. Vad gäller lantbruksdjur tycks bristen (om den finns) framförallt finnas i län i södra Sverige medan den tycks vara jämnare fördelad mellan länen i smådjurssektorn.

Utnyttjas samtliga fyra indikatorer i Tabell 6 ovan för att undersöka hur förhållanden har förändrats över tid är det bara i två län (Uppsala och Västerbotten) som alla indikatorerna har utvecklats på samma sätt. I båda fallen tyder det på att situationen har förbättrats (dvs. såväl antalet lantbruksdjur, antalet företag med lantbruksdjur och antalet hundar per veterinär som vakanskvoten har minskat över tiden). Anses det tillräckligt om tre indikatorer utvecklas på samma sätt för att avgöra riktningen finns det ytterligare sex län (Gotlands, Hallands, Örebro, Jämtlands, Norrbottens och möjligen Södermanlands) där förändringarna tyder på att situationen har förbättrats, sex län (Kronobergs, Blekinge, Västra Götalands, Väster-norrlands och möjligen Jönköpings och Gävleborgs) där förändringarna tyder på att den har försämrats samt sju län (Stockholms, Östergötlands, Kalmar, Skåne, Värmlands, Västmanlands och Dalarnas) där utvecklingen är osäker.

Av de län där situationen kan ha förbättrats har Halland och Örebro identifierats som län där det kan vara brist på veterinärtjänster för lantbruksdjur medan Västerbotten och Norrbotten har identifierats som län där det kan vara brist på veterinärtjänster för smådjur. Av de län där situationen kan ha försämrats har Kronoberg, Blekinge, Västra Götaland och Jönköping identifierats som län med möjlig brist på veterinärtjäns-

ter för lantbruksdjur medan Gävleborg och Västernorrland har identifierats som län med möjlig brist på veterinärtjänster för smådjur. Beträffande löner och löneutveckling skulle vi förvänta att lönerna är högre i län där det är brist på veterinärer och har stigit mer över tiden i de län där bristen har ökat. Det saknas emellertid uppgifter om veterinärlönernas utveckling på läns- och sektorsnivå som gör det möjligt att undersöka hur det förhåller sig.

6.2 Vad kan göras om det är brist på veterinärer?

Med tillgängliga data går det alltså inte att avgöra huruvida det är brist på veterinärer eller inte. Men om så skulle vara fallet är en följdfråga vad staten skulle kunna göra för att hantera problemet.

Mot bakgrund av det stora antalet behöriga sökande är problemet uppenbarligen inte ett bristande intresse för veterinärutbildningen. Det höga söktrycket tyder också på lönerna är tillräckligt höga för att attrahera arbetskraft till yrket. Emellertid antas bara 14 % av de sökande till utbildningen. Det största tillskottet av veterinärer under perioden har utgjorts av dem med utländsk utbildning (se Figur 1). Detta tyder på att efterfrågan på veterinärer i Sverige överstiger det inhemska utbudet. Staten skulle alltså kunna överväga att öka intaget. Då utbildningen tar minst fem år kan det möjligen lösa problemet på sikt men inte en eventuell brist idag. Utbudet av veterinärer skulle också öka om avhoppen från utbildningen kunde reduceras. Detta skulle dock maximalt kunna leda till ytterligare 20 examinerade veterinärer per år på sikt.

Ett ökat inflöde av utländska veterinärer kan också öka utbudet av veterinärer i Sverige. Detta kan möjligen minska såväl det omedelbara problemet som underlätta den långsiktiga anpassningen och öka utbudet av erfarna veterinärer. Att inflödet av veterinärer med utländsk utbildning varit större än tillskottet av veterinärer utbildade i Sverige kan tyda på att Sverige uppfattas som attraktivt att arbeta i som veterinär. Lönemässigt tycks Sverige ligga förhållandevis väl till jämfört med flera andra europeiska länder (se Tabell 8).

Medianlönen i Sverige är emellertid lägre än i de övriga nordiska länderna vilket kan göra det svårt att rekrytera veterinärer från Danmark, Norge, Finland och Island. Det är vidare så att veterinärer från de utomnordiska länderna i Tabell 8 (utom Italien och Spanien) kan sälja läkemedel direkt till djurägare (EMA, 2019) vilket ger inkomster utöver lönen. Detta framgår inte av tabellen eftersom man i studien som ligger till grund för den frågat om veterinärernas löner. Det är således möjligt att de svenska lönerna behöver öka för att attrahera fler utländska veterinärer.

Tabell 8: Medianlön per månad för veterinärer år 2017 i olika länder

Land	Medianlön (SEK)
Belgien	28 900
Danmark	62 600
Storbritannien	39 300
Finland	48 600
Frankrike	36 100
Italien	19 300
Nederländerna	72 200
Norge	51 700
Polen	20 800
Spanien	14 500
Sverige	37 400
Tjeckien	12 300
Tyskland	36 100

Källa: Limb (2018)
Växelkurs (2017): 1 € = 9,6313 SEK

För sökande från utomnordiska länder krävs också att man behärskar svenska (alternativt danska eller norska) för att få svensk veterinärlegitimation.²⁷ Detta kan göra dem mindre intresserade av att arbeta i Sverige även om lönen är högre än i hemlandet. Det tycks emellertid inte

²⁷<https://djur.jordbruksverket.se/amnesomraden/djur/djurhalsoperso-nal.4.39da9f0113cb389bda880003747.html>

finnas motsvarande språkkrav för veterinärer som söker tillfälligt tillstånd. Staten kunde därför överväga att ersätta kravet på svenska med ett krav på att behärska engelska. Om informationen på SJV:s hemsida²⁸ är korrekt tycks handläggningstiderna vid ansökan om veterinärlegitimation (max tre månader) dock inte utgöra något problem.

Våra resultat kan tyda på att bristen på veterinärer främst gäller vissa delar av sektorn och vissa län. Insatserna borde då riktas mot just dessa delsektorer och län för att kompensera för de olägenheter som anses finnas. Problem som nämnts är distriktsveterinärers ensamarbete, långa resor och omfattande jourtjänstgöring då endast få egenpraktiker och privatanställda veterinärer arbetar utanför kontorstid och/eller med lantbruksdjur (se t.ex. SR, 2019 och Land Lantbruk, 2020). Detta kan göras genom att erbjuda högre löner men i den svenska modellen är lönebildningen en uppgift för arbetsmarknadens parter. Som huvudman för DVO, Livsmedelsverket och Länsstyrelserna är staten dock en av parterna. Man skulle således kunna överväga att öka lönerna för statligt anställda veterinärer generellt eller där det är brist.

Om tillgång till akutsjukvård dygnet runt är viktigt för djur- och smittskyddet, och dessa kan betraktas som kollektiva varor, kan man överväga ett stöd till alla veterinärföretag som håller jour. Enligt våra informationer utgår stöd till jourverksamhet förnärvarande bara till DVO (Riksdagens Revisorer, 2002; Svenskt Näringsliv, 2016; Land Lantbruk, 2020). Detta minskar privata veterinärföretags intresse för jourverksamhet och ökar därmed distriktsveterinärernas arbetsbelastning. Om det inte är viktigt ur djur- och smittskyddssynpunkt kan staten överväga att ta bort ansvaret för att tillhandahålla dygnet runt jour för alla djur från DVO:s uppdrag för att minska distriktsveterinärernas arbetsbelastning och underlätta rekryteringen.

²⁸<https://djur.jordbruksverket.se/amnesomraden/djur/djurhalsoperso-nal.4.39da9f0113cb389bda880003747.html>

6.3 Bör staten göra något om det är brist på veterinärer?

Även om det är brist på veterinärer är det inte säkert att ett ökat intag till utbildningen vore en effektiv lösning på problemet eftersom det kräver resurser som skulle kunna användas för andra ändamål (Boardman m.fl., 2011). Som mått på samhällets kostnad för att öka intaget har vi använt de avgifter som studenter från länder utanför EU/EES-området betalar där en plats på veterinärprogrammet kostar drygt 1,5 miljoner SEK.²⁹ Jämfört med andra bristyrken på Arbetsförmedlingens lista³⁰ är det i paritet med vad en plats på läkarutbildningen kostar men dubbelt så mycket som för en plats på civilingenjörsprogrammet och ca tre gånger mer än en plats på programmen för systemvetare, biomedicinska analytiker, sjuksköterskor och gymnasielärare.

Å andra sidan utgörs samhällets intäkt av en plats på respektive program av en veterinärs, läkares, civilingenjörs, osv. produktionsvärden under hela den yrkesverksamma tiden. Då både den yrkesverksamma tiden och löneutvecklingen beror på slumpartade händelser blir skattningar av totala produktionsvärden ofta missvisande. Om vi emellertid utgår från respektive yrkeskategoris medianlön behöver en veterinär arbeta ca 145 % av den tid en läkare, 110 % av den tid en systemvetare eller civilingenjör, 94 % av den tid en sjuksköterska, 91 % av den tid en gymnasielärare och 78 % av den tid en biomedicinsk analytiker behöver arbeta för att uppnå samma produktionsvärde. Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är det således inte säkert att resurserna bör satsas på att öka antalet platser på veterinärutbildningen.

Om avhoppet från utbildningen kunde minskas skulle resursåtgången för att öka utbudet av veterinärer emellertid inte bli så hög då antalet utbildningsplatser inte behöver ökas. Å andra sidan skulle effekten på veterinärutbudet bli begränsad. Det är också möjligt att de flesta av de "nya" veterinärerna skulle söka sig till smådjurssektorn om lönerna för statligt anställda veterinärer inte anses kompensera för de olägenheter i

²⁹ <https://www.antagning.se/se/search?freeText=!%C3%A4kar&showApplicationFee=on>.

³⁰ <https://infogram.com/bristyrken-2020-arbetsformedlingen-1h7k23krxy8g6xr>.

form av, exempelvis, jourtjänstgöring, ensamarbete och långa resor som anses finnas för distriktsveterinärer (SR, 2019 och Land Lantbruk, 2020).

Kostnaderna för att öka utbudet av veterinärer kan möjligen också bli lägre om det är möjligt att rekrytera fler veterinärer med utländsk utbildning om det kan göras med marginella löneökningar. Om det är brist på veterinärer i andra länder kan det dock vara tveksamt ur etisk synvinkel. Veterinärer som arbetar i Sverige bör också kunna kommunicera med djurägare och även om de flesta svenskar behärskar engelska kan det uppstå problem då kännedomen om engelska veterinärmedicinska begrepp sannolikt är liten. Det kan finnas områden inom veterinärsektorn där kommunikation med djurägare är mindre viktigt men det gäller sannolikt inte kliniskt verksamma veterinärer. Om svensk djurskydds-, foder- och livsmedelslagstiftning skiljer sig mycket från EU:s lagstiftning, eller från den i länder utanför EU/EES, är det också tveksamt om ett ökat inflöde av veterinärer med utländsk utbildning vore effektivt för att minska eventuella brister på officiella eller länsveterinärer.

Med tillgängliga data kan vi inte avgöra om det finns regionala och sektoriella löneskillnader som kompenserar för skillnader i arbetsvillkor. Om så inte är fallet, och om det beror på att lönebildningsprocessen inte tar tillräcklig hänsyn till situationen i enskilda sektorer, kan eventuella brister bero på ett marknadsmisslyckande. Statliga ingrepp skulle i så fall kunna motiveras om det kan visas att arbetsmarknadens parter inte har beaktat veterinärbristens negativa välfärdseffekter i tillräcklig utsträckning.

Oavsett om staten skulle höja lönerna, alternativt förbättra arbetsvillkoren, för statligt anställda veterinärer generellt eller bara i vissa län och sektorer kommer det att påverka privata veterinärföretag. För att inte snedvrída konkurrensen krävs därför att sådana ingrepp finansieras med avgifter från djurägarna. En prisökning på DVO:s tjänster kan också öka utbudet av veterinärtjänster för lantbrukets djur genom att göra det mer intressant för privata veterinärföretag att erbjuda sådana tjänster. Å andra sidan innebär det högre kostnader för djurägare.

Om tillgång till veterinärer utanför kontorstid är viktig för djur- och smittskydd kan ett skattefinansierat stöd motiveras om djur- och smittskydd är kollektiva varor. Stödet bör dock vara tillgängligt på lika villkor för alla aktörer för att inte snedvrída konkurrensen och ytterligare minska privata aktörers intresse av att erbjuda tjänster under jourtid. Om en utökning av jourstödet leder till att privata veterinärföretag ökar sitt utbud av tjänster utanför kontorstid kan det minska arbetsbelastningen för distriktsveterinärerna vilket skulle kunna förbättra rekryteringsmöjligheterna. Ur samhällsekonomisk synvinkel är det dock inte effektivt att använda mer resurser på ett "jourstöd" än vad den ökade tillgängligheten är värd. Så vitt vi vet finns det i dagsläget inga skattningar av detta värde.

7

Slutsatser

Det finns ett stort intresse för veterinärutbildningen men intaget är begränsat till ett 100-tal studenter per år av vilka ca 20 % hoppar av innan examen. Samtidigt beviljas drygt 130 veterinärer med utländsk utbildning svensk veterinärlegitimation eller tillfälligt arbetstillstånd årligen. Detta tyder på att efterfrågan överstiger det inhemska utbudet. Med tillgängliga data är det dock svårt att belägga att det råder brist på veterinärer generellt. Å andra sidan finns det tecken på att kan finnas brist inom vissa sektorer och län.

Veterinärutbildningen är kostsam. Ur samhällsekonomisk synvinkel är det därför tveksamt om det vore effektivt att öka utbudet genom att öka antalet utbildningsplatser även om det skulle råda brist på veterinärer. Däremot kan det finnas argument för att närmare undersöka orsakerna till avhoppet från utbildningen för att se vad som kan göras för att minska dem. Det finns också argument för att öka lönerna för veterinärer i de sektorer och län där det finns tecken på brist, om det kan finansieras med höjda priser på veterinärtjänster, för att få en bättre fördelning av veterinärresurserna. I den svenska modellen är lönebildningen en fråga för arbetsmarknadens parter. Emellertid utgör staten genom huvudmannskapet för Distriktsveterinärorganisationen, Livsmedelsverket och Länsstyrelserna en av parterna på arbetsgivarsidan och har därmed ett visst inflytande på processen. Det kan också finnas argument för att antingen öka stödet till jourhållning och utsträcka det till privata veterinärföretag om det är viktigt ur djur- och smittskyddssynpunkt, alternativt att ta bort skyldigheten (och stödet) att vara tillgänglig dygnet runt från DVO:s uppdrag om det inte är viktigt ur djur- och smittskyddssynpunkt.

Referenser

- ATL (2019a). Brist på veterinärer hotar djurhälsan. ATL, Lantbrukets Affärstidning, 2019-04-09. <https://www.atl.nu/lantbruk/brist-pa-veterinarer-ett-hot-mot-djurhalsan/>.
- ATL (2019b). Larm om veterinärbrist. ATL, Lantbrukets Affärstidning, 2019-07-11. https://www.atl.nu/lantbruk/larm-om-veterinarbrist/?_ga=2.185906733.58739802.1597302208-1824885882.1594650005
- Boardman AE, Greenberg DH, Vining AR, Weimer DL (2011). Cost-benefit analysis, concepts and practice (4th ed.). Prentice-Hall, Upper Saddle River, New Jersey.
- Bohuslänningen (2019). Stor veterinärbrist när efterfrågan ökar. Bohuslänningen, 2019-04-24. <https://www.bohuslaningen.se/nyheter/uddevalla/stor-veterinarbrist-nar-efterfragan-okar-1.14716572>.
- Calmfors L, Ek S, Kolm A-S, Skedinger P (2019). Kollektivavtal och lönebildning i en ny tid. Dialogos, Stockholm.
- EMA (2019). European Medicines Agency, European Surveillance of Veterinary Antimicrobial Consumption, 2019. 'Sales of veterinary antimicrobial agents in 31 European countries in 2017'. (EMA/294674/2019).
- England P, Allison P, Wu Y (2007). Does bad pay cause occupations to feminize, does feminization reduce pay, and how can we tell with longitudinal data? *Social Science Research*, 2007; 36: 1237-1256.
- Grönlund A, Magnusson C (2013). Devaluation, crowding or skill specificity? Exploring the mechanisms behind the lower wages in female professions. *Social Science Research*, 2013; 42: 1006-1017.
- Gröna Arbetsgivare (2019). Veterinärbrist hotar djurhälsan. Gröna Arbetsgivare, 2019-03-26. <https://via.tt.se/pressmeddelande/veterinarbrist-hotar-djurhalsan?publisherId=2754661&releaseld=3255079>.
- Jordbruksverket (2019). Distriktsveterinärerna stärker veterinära beredskapen i Kalmar under en övergångsperiod. Pressmeddelande, Jordbruksverket, 2019-12-05. <http://www.mynewsdesk.com/se/jordbruksverket/pressreleases/distriktsveterinaererna-staerker-veterinaera-beredskapen-i-kalmar-under-en-oevergaangsperiod-2950683>.

- Konjunkturinstitutet (2018). Lönebildningsrapporten 2018. Konjunkturinstitutet. https://www.konj.se/download/18.7fb23d7c165bb7ad89dd7cc9/1537181218035/LBR2018_webb.pdf.
- Konkurrensverket (2018). Bättre konkurrens om fler byter djurförsäkring. Rapport 2018:6, Konkurrensverket.
- Land Lantbruk (2017). Veterinärbrist- ett glesbygdsproblem. Land Lantbruk 2017-09-14. <https://www.landlantbruk.se/lantbruk/veterinar-brist-ett-glesbygdsproblem/>.
- Land Lantbruk (2019a). Oro hos djurägare när veterinären går på knäna. Land Lantbruk 2919-03-17. <https://www.landlantbruk.se/lantbruk/oro-hos-djuragare-nar-veterinaren-gar-pa-knana/>
- Land Lantbruk (2019b). Sverige behöver fler veterinärer för att säkra djurskyddet. Land Lantbruk 2019-12-14. https://www.landlantbruk.se/debatt/sverige-behover-fler-veterinarer-for-att-sakra-djurskyddet/?_ga=2.188912555.1891772014.1597301058-176620048.1597301058
- Land Lantbruk (2020). Därför är det så svårt att få tag på en veterinär. Land Lantbruk 2020-07-28. <https://www.landlantbruk.se/debatt/dar-for-ar-det-sa-svart-att-fa-tag-pa-en-veterinar/>.
- Levanon A, England P, Allison P (2009). Occupational feminization and pay: assessing causal dynamics using 1950–2000 U.S. census data. *Social Forces*, 2009; 88: 865-892.
- Limb M (2018). International pay league table: where does the UK fit on the global scale. *VetRecord*, 2018; 182: 92-93. <https://veterinaryrecord.bmj.com/content/182/5/120.1>
- Lindbeck A, Snower DJ (2001). Insiders versus outsiders. *Journal of Economic Perspectives*, 2001; 15: 165-188.
- LRF (2020a). Jordbruksverket flaggar för ersättning till privata veterinärer för beredskapsarbete. Lantbrukarnas Riksförbund, 2020-01-24. <https://www.lrf.se/mitt-lrf/nyheter/sydost/2020/01/jordbruksverket-beredda-att-ersatta-privata-veterinarer-for-beredskapsarbete/>.
- LRF (2020b). Bristande veterinärtäthet i Sverige. Lantbrukarnas Riksförbund, 2020-05-11. <https://www.lrf.se/mitt-lrf/nyheter/sydost/2020/05/veterinarbrist-i-kalmar/>

- LRF (2020c). Tillgången på veterinärer oroar hästnäringen. Lantbrukarnas Riksförbund, 2020-05-12. <https://www.lrf.se/om-lrf/organisation/branschavdelningar/lrfhast/aktuellt-fran-lrf-hast/tillgangen-pa-veterinarer-oroar-hastnaringen/>.
- Medlingsinstitutet (2018). Yrke, kön och lön, en kartläggning av löneläget för 383 yrken mellan 2014 och 2017 – ett jämställdhetsperspektiv. Medlingsinstitutet, Stockholm. https://www.mi.se/app/uploads/Relativ%C3%B6ner_bokfil_ori.pdf.
- Murphy E and Oesch D (2015). The feminization of occupations and changes in wages. A panel analysis of Britain, Germany, and Switzerland. SOEPpapers on Multidisciplinary Panel Data Research, No. 731, Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung (DIW), Berlin.
- Pindyck RS, Rubinfeld DL (2009). Microeconomics (7th ed.). Pearson Prentice Hall, 2009. Upper Saddle River, New Jersey.
- P4 Norrbotten (2019). Bemanningsproblem, stor veterinärbrist i Norrbotten. P4 Norrbotten, Sveriges Radio, 2019-08-02. <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?artikel=7273991>.
- P4 Uppland (2019). Veterinärbrist hotar djurhälsan. P4 Uppland, Sveriges Radio, 2019-03-27. <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?artikel=7184902>.
- Riksdagens Revisorer (2002). Villkoren för veterinär fältverksamhet. Rapport 2002/03:4. <http://www.veterinarer.se/Utredningar/Parliament%20Auditor.pdf>.
- SACO (2018). Löneskillnader mellan yrken och den konsupplade arbetsmarknaden. Underlagsrapport, SACO. <https://www.saco.se/globalassets/saco/dokument/rapporter/2018-loneskillnader-mellan-yrken-underlagsrapport.pdf>.
- SOU 2007:24. Veterinär fältverksamhet i nya former. Betänkande av veterinärutredningen. Statens Offentliga Utredningar. <https://www.regeringen.se/49bbad/contentassets/73590d70d46747c59fe6725c16157d93/veterinar-faltverksamhet-i-nya-former-hela-dokumentet-sou-200724>
- SR (2019). Drömjobbet som blev en mardröm. Kaliber, Sveriges Radio, 2019-10-21. <https://sverigesradio.se/avsnitt/1377323>.

- Sveriges Riksdag (2018). Veterinärbrist, svar på skriftlig fråga 2018/19:536 besvarad av Statsrådet Jennie Nilsson (S). Sveriges Riksdag, 2019-04-23. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svar-pa-skriftlig-fraga/veterinarbrist_H612536.
- Svensk Djursjukvård (2014), Svensk djursjukvård, branschrapport 2014. https://issuu.com/svenskdjursjukvard/docs/svensk_djursjukv_rd_2014_web_uppsl.
- Svensk Djursjukvård (2018). Svensk djursjukvård, branschrapport 2018. <https://www.grona.org/siteassets/branschfragor/branschrapport-svensk-djursjukvard-2018.pdf>.
- Svensk Djursjukvård (2019). Svensk djursjukvård, branschrapport 2019. https://www.grona.org/siteassets/svensk-djursjukvard/Svensk_Djursjukvard_branschrapport_2019_webb.pdf.
- Svenskt Näringsliv (2016). Statliga veterinärer riskerar slå ut privata initiativ. Svenskt Näringsliv 2016-06-23. https://www.svensktnaringsliv.se/fragor/osund-konkurrens/statliga-veterinarer-riskerar-sla-ut-privata-alternativ_651457.html.
- SVT (2020a). <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/veterinarbristen-marks-extra-pa-sommaren>.
- SVT (2020b). <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/husdjur-dor-pa-grund-av-veterinarbrist>.
- Sörensen A (1994). Comparable worth: is it a worthy policy? Princeton University Press, Princeton, New Jersey.
- VeterinärMagazinet (2020). Jordbruksverket vill ha utredning om DV:s uppdrag. VeterinärMagazinet, 2020-02-10. <https://www.veterinarmagazinet.se/2020/02/jordbruksverket-vill-ha-utredning-om-dvs-uppdrag/>.

Tidigare utgivet av AgriFood

Rapporter

- 2009:1 Vad uppnås med rättvisemärkning?
- 2010:1 Produktionsfunktioner i jordbruket
- 2010:2 Ett rum med utsikt – vad är landskapet värt?
- 2010:3 Jordbruket, växthusgaserna och effektiva styrmedel
- 2010:4 Djurvälstånd och lönsamhet – var står vi idag?
- 2010:5 Bränsle för ett bättre klimat – marknad och politik för biobränslen
- 2011:1 Handel med hinder – effekter av tullar på EU:s jordbruksimport
- 2011:2 Societal Concerns – Domestic policy choice and international competitiveness
- 2011:3 Vem äger våra fiskevatten? – en studie av fastigheter med fiskerätt
- 2011:4 Pristransmission i den svenska livsmedelskedjan
- 2011:5 Lantbrukskooperativa företag – deras betydelse för konkurrensen inom livsmedelskedjan
- 2011:6 Från gård till butik – vilka småskaliga livsmedelsföretag tar steget?
- 2012:1 Mål som styrmedel – målet för den offentliga konsumtionen av ekologiska livsmedel
- 2012:2 Tillväxt, specialisering och diversifiering – hur har jordbruket förändrats de senaste 20 åren?
- 2012:3 På spaning efter ett innovationssystem för landsbygdsföretag
- 2012:4 Samhällskostnader för yersinios och shigellos i Sverige
- 2013:1 Matlandets ambassadörer – en politisk vision i ett socialt nätverk
- 2013:2 Private standards – leveling the playing field for global competition in the food supply chain?
- 2013:3 Från gröda till föda – skånsk livsmedelsproduktion i siffror
- 2014:1 Origin labelling of food - costs and benefits of new EU legislation for Sweden

- 2015:1 Landsbygdsnytta – som motiv för stöd till landsbygden
- 2016:1 Överlappande styrmedel – ett problem för jordbrukets miljöpolitik?
- 2016:2 Plats att växa – geografi och tillväxt i svenska kommuner
- 2016:3 Vem stannar kvar? – närhet till högskola och val av bostadsort
- 2016:4 EU:s jordbrukspolitik – hur ser reformtrycket ut inför 2020?
- 2017:1 Innovation på landsbygden – uppkomst och spridning av nya idéer i glesa miljöer
- 2017:2 Impacts of direct payments – Lessons for CAP post-2020 from a quantitative analysis
- 2018:1 Reformen av CAP 2013 – Lärdomar för en bättre jordbrukspolitik efter 2020
- 2019:1 Värden i svenskt yrkesfiske
- 2020:1 Naturbetesmarkens framtid – en fråga om lönsamhet
- 2020:2 Att leva i land och stad – ett djupare perspektiv inkomstfördelning

Policy Brief

- 2010:1 Fiskebaserade företag – hur kan de utvecklas?
- 2010:2 Nyttan av att bekämpa livsmedelsrelaterade sjukdomar
- 2010:3 Resursröntan i svenskt fiske
- 2011:1 Varför exporterar vissa livsmedelsföretag men inte andra?
- 2011:2 Livsmedelspriser i Sverige: butikers lokalisering och konkurrens
- 2011:3 En grönare jordbrukspolitik – både miljönytta och kostnader
- 2011:4 Vad kostar biologisk mångfald jordbruket?
- 2012:1 Överföring av ängs- och hagmarkers värde
- 2012:2 Förenkling av handelsprocedurer – ett sätt att stödja utvecklingsländernas export
- 2012:3 Biogas från gödsel – rätt att subventionera?
- 2012:4 Export av livsmedel – till vilket pris?

- 2013:1 Traktor till salu – fungerar den gemensamma marknaden?
- 2013:2 Drivmedel från jordbruket – effekter av EU:s krav
- 2013:3 Gårdsstödsreformen positiv för sysselsättningen
- 2013:4 Varför är vissa bönder mer effektiva än andra?
- 2013:5 Varför välja mjölkrobot? – en analys av ett investeringsbeslut
- 2013:6 Sluta slänga maten – gör det någon nytta?
- 2014:1 Svenska nötköttsproducenter kan minska sina kostnader
- 2014:2 Större alltid bättre? – pris och kvalitet på svensk torsk
- 2014:3 Kan gårdsstöden sänka arbetslösheten?
- 2014:4 Innovationer på landet - behövs särskilt stöd?
- 2014:5 Får fiskaren betalt för miljömärkning
- 2014:6 Att stoppa MRSA hos grisar – är det lönsamt?
- 2015:1 Östersjön mår bättre när lantbrukare Greppar Näringen
- 2015:2 Tjänster från ekosystem – till nytta för både jordbruk och samhälle
- 2015:3 I pappas fotspår – vad tjänar barn till jordbrukare och fiskare?
- 2015:4 Att veta eller inte veta – vill konsumenter ha information om livsmedel?
- 2015:5 Samhällskostnader för fem livsmedelsburna sjukdomar i Sverige
- 2015:6 Skatt på handelsgödsel – ett billigt sätt att minska övergödningen?
- 2016:1 Handelsförmåner för u-länder – hur påverkas exporten?
- 2016:2 Som far sin – varför bli fiskare eller jordbrukare?
- 2016:3 Stöd till lantbruket för ett renare hav?
- 2016:4 Samverkan kring habitatförvaltning höjer avkastningen i jordbruket
- 2016:5 Skyddszoner i jordbruket – betalt för resultat?
- 2017:1 Bättre landsbygdsprogram efter utvärdering?
- 2017:2 Bättre förvaltning och mindre subventioner – vägen mot ett hållbart fiske

- 2017:3 God inkomstutveckling inom jordbruket
- 2017:4 Bredband ger sämre betyg
- 2018:1 Rationellt slöseri? – att förstå ineffektivitet i svenska mjölkföretag
- 2018:2 Ojämlighet och fattigdom i svenskt jordbruk
- 2018:3 Påverkar egna märkesvaror priserna på livsmedel?
- 2018:4 Side-effects of vessel scrapping in Sweden
- 2018:5 Kött och klimat – hur påverkar EU:s stöd utsläppen av växthusgaser?
- 2018:6 Jordbruk utan produktion – ett hinder för tillväxt?
- 2018:7 Större utrymme för burfiske – är det lönsamt?
- 2018:8 Förlorad miljömärkning – påverkas priset på torsk?
- 2019:1 What's in it for Africa? EU fishing access agreements and exports
- 2019:2 Är certifierade livsmedel lättare att exportera?
- 2019:3 Brexit: impacts on agricultural markets in the UK and the EU
- 2019:4 Lönar sig det svenska kontrollprogrammet för salmonella?
- 2019:5 Sälar och småskaligt fiske – hur påverkas kostnaderna?
- 2019:6 Snabbare bredband – alltid bra eller finns det även negativa effekter?
- 2019:7 Inkomster i svenskt och nordiskt fiske
- 2019:8 Ger startstödet yngre jordbrukare?
- 2019:9 EU:s inkomstförsäkring för jordbrukare – behövs den?
- 2019:10 Att se och uppleva sälar – betydelsen av en turistnäring
- 2019:11 Att täta en läcka – fungerar en klimattull på jordbruksprodukter?
- 2019:12 Resurser att utnyttja - hur effektivt är det svenska jordbruket?
- 2019:13 Ökat fiske efter havskräfta – med risk för lägre priser?
- 2019:14 Vikten av att synas - nya verktyg för att värdera ekosystem- 76 tjänster
- 2019:15 Första, andra, tredje - såld på fiskauktion till bättre pris?

- 2020:1 Övergödning i Östersjön – politik som förvärrar problemen
- 2020:2 Övergödning i Östersjön – åtgärder som fungerar
- 2020:3 Märkning av livsmedel för ett bättre klimat – vad tycker konsumenten?
- 2020:4 Odlade alger – ett framtidshopp?
- 2020:5 Miljöstöd: ett stöd till mer än bara miljön
- 2020:6 EU:s politik för ett grönare jordbruk – fungerar den?

Fokus

- 2016:1 Ursprungsinformation om mat på restaurang
- 2017:1 Nya stöd till natur- och kulturmiljöer – vad kan vi lära av andra?
- 2017:2 Bag-limits på torsk i Öresund
- 2018:1 Stallgödsel i en cirkulär ekonomi
- 2018:2 Intäkter för svenska kräftfiskare på västkusten
- 2018:3 Hummerfiske på västkusten – mer lönsamt med färre yrkesfiskare?
- 2019:1 Kulturmiljöer i odlingslandskapet – hur kan de bevaras?
- 2019:2 Fiske och säl – en analys av möjligheter till samexistens
- 2019:3 Kapitalförsörjning på landsbygden och EU:s finansiella instrument
- 2020:1 Transport av stallgödsel – lärdomar från Nederländerna och Danmark
- 2020:2 Var är det lönt att fiska? - en analys av fisket i svenska regioner

Kort om AgriFood Economics Centre

AgriFood Economics Centre utför kvalificerade samhällsekonomiska analyser inom livsmedels-, jordbruks- och fiskeriområdet samt landsbygdsutveckling. Verksamheten är ett samarbete mellan Sveriges lantbruksuniversitet och Lunds universitet och syftar till att ge regering och riksdag vetenskapligt underbyggda underlag för strategiska och långsiktiga beslut

Alla publikationer kan beställas kostnadsfritt via www.agrifood.se

AgriFood Economics Centre
PO Box 7080
SE-220 07 Lund
SWEDEN

